

#FREESSENTSOV

Олегу Сенцову — волю!!!

Львів

У Львові на Площі Ринок відбулася масова правозахисна акція "Вони досі там" з вимогою звільнення політв'язнів, які перебувають на території Російської Федерації. Насамперед акція була організована на підтримку вимог до Кремля Олега Сенцова, через що він оголосив безстрокове голодування.

Співорганізаторами акції виступили ГО "Форум видавців", ГО "Український центр Міжнародного ПЕН-клубу", Офіс "Львів — місто літератури ЮНЕСКО", Меморіальний музей тоталітарних режимів "Територія Терору", Кримський дім у Львові, а партнером: Let My People Go Ukraine.

Акція полягала в проведенні мистецького перформансу із порожніми стільцями (відповідно до кількості політичних ув'язнених), виставленими у формі ґрат із їхніми іменами. Водночас зачитували всі імена, дати та локації їх ув'язнення на території РФ, збирали підписи на підтримку бранців. Організатори нагадали, що 14 травня 2018 року український письменник і кінорежисер Олег Сенцов оголосив голодування, перебуваючи в ув'язненні в колонії "Білий ведмідь" у місті Лабитнангі Ямало-Ненецького автономного округу Тюменської області РФ. Вони підкреслили, що лише 45 днів людина може протриматися без їжі до настання невідворотних змін в організмі. А 28 червня — 45-й день з оголошення голодування Олегом Сенцовим.

Також учасники дійства оприлюднили звернення до світової громадськості, в якому йдеться: "Вже понад десять днів триває голодування Олега Сенцова. Тому не забуваймо, заради кого і чого Олег пішов на цей мужній крок. Адже сьогодні у в'язницях Росії за сфабрикованими політичними звинуваченнями перебува-

ють більше 70 громадян України та кримських татар. Ця цифра постійно змінюється, бо за ґрати в РФ потрапляють нові й нові наші співгромадяни. На жаль, в Україні ні вони, ні їхні родичі досі не мають належного правового статусу та соціальних гарантій, а відповідні законопроекти досі не поставлені на розгляд у Верховній Раді України. Офіційна ж реакція України на ситуацію з власними громадянами, незаконно утримуваними в РФ, — спорадична і млява. Ми вимагаємо від Президента та парламенту України створити посаду спецпредставника з прав українських політв'язнів, яких утримують у Росії та на території окупованого Криму; якнайшвидшої розробки й ухвалення адекватного закону, який буде визначати статус політичних ув'язнених і регулювати питання соціального захисту, підтримки та гарантій для них та членів родин усіх категорій незаконно утримуваних на території країни-агресора осіб. Ми вимагаємо від уряду України сприяти винесенню питання звільнення усіх політичних в'язнів на обговорення під час 44 саміту G-7, який відбуватиметься в Канаді 8—9 червня та на який запрошено представників нашої держави. Зокрема ініціювати окремий перемовний процес між Росією та Україною зі звільнення громадян України, які засуджені в Росії та окупованому Криму за політичними мотивами і виступити посередниками у таких перемовинах. Ми вимагаємо від Верховної Ради України звернутися до парламентарів західних держав із вимогою посилити політичний та економічний тиск на РФ як країни, яка грубо та свавільно порушує всі існуючі міжнародні стандарти, норми, домовленості та свободи; запровадження персональних санкцій щодо тих, хто причетний до фа-

брикування політичних справ і насильства стосовно політичних в'язнів, які опинилися в заручниках у РФ. Також ми вимагаємо у влади РФ негайно звільнити всіх незаконно затриманих, ув'язнених і засуджених політичних в'язнів з України, до території якої також належить і Автономна Республіка Крим".

Ігор ГАЛУЩАК,
Львів

Київ

24 травня у Києві біля будівлі посольства РФ в Україні відбулася акція "Олег Сенцов, день 11-й", щоб підтримати і на решті визволити ув'язненого українського режисера Олега Сенцова. З цими вимогами прийшли активісти, актори, письменники і просто небайдужі мешканці української столиці, зокрема й нещодавній політв'язень із застінків Донецького СБУ, відомий науковець Ігор Козловський. Під стінами посольства відбулася масштабна акція протесту проти режиму Володимира Путіна, який переслідує за політичні погляди не тільки власних громадян, а й громадян інших країн, зокрема України. Так українського громадянина, кінорежисера й письменника Олега Сенцова засудили в РФ до 20 років (!) позбавлення волі 25 серпня 2015 року. Російський суд визнав його "винним" у тому, що нібито в Криму український митець створив терористичну спільноту та керував нею, мав на меті придбати вибухові пристрої, незаконно зберігав вогнепальну зброю та боеприпаси, провів два терористичні акти й готував ще один. Олег Сенцов своєї вини не визнав і не визнає.

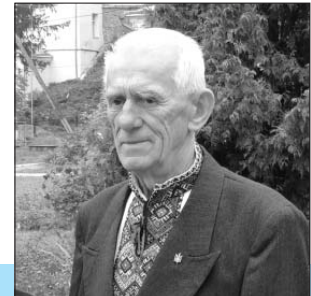
Закінчення на стор. 2

ЗНАЙОМТЕСЬ: БРАТИ ЗІНЧЕНКИ

5

СВІТЛОНОСНИЙ МИХАЙЛО БОРЕЙКО

7

ДМИТРО ПАВЛИЧКО ПРО ВАСИЛЯ СТУСА

10

СПОВІДЬ МАМИНИЙ ВИШНІ

12

100 РОКІВ МОЛОДОМУ ТЕАТРУ

14

— Україна вже п'ятий рік зазнає агресії з боку російських імперіалістів. Що далі? Чи колись це закінчиться? Де Захід, де його відповідь злочинному путінізму? Ми (українська армія, Україна загалом) захищаємо Європу від московських назурів, які, здається, вже готові вчепитися в горло європейських країн. Невже Франція, Німеччина, Великобританія та інші країни цього не розуміють, не відчувують нашого болю і свого можливого?

— Почну ось з чого. “Якби мені п'ять років тому сказали, що ми говоритимемо про історичну відповідальність Німеччини, й у Бундестазі буде така дискусія, я б не повірила, тому що п'ять-сім років тому в Німеччині важко було говорити навіть про якусь участь або роль України як серйозного гравця під час Другої світової війни”, — сказала в Києві посол України в Німеччині (2008—2011) Наталія Зарудна.

Ця думка, висловлена Н. Зарудною, була реакцією на промову відомого американського історика Тімоті Снайдера “Історична відповідальність Німеччини перед Україною” в Бундестазі ФРН торік у липні. А ще відбулося обговорення започаткованої проблеми у ВР України на міжнародній конференції “Німеччина та Україна в Європі: відповідальність за минуле — обов'язки на майбутнє”.

— Що наптовхнуло зарубіжних науковців на обговорення проблеми відповідальності перед Україною?

— Річ у тім, що зарубіжні фахівці спробували розглянути категорію відповідальності не з позиції їхніх претензій, а значно глобальніше. Так, Тімоті Снайдер обмежився лише історичним і німецьким контекстом. Але якщо говорити про “відповідальність перед Україною” за умов гібридної війни, реальних небезпек її глобалізації, — це сто-

Професор Степан ВОВКАНИЧ: «Світ має допомогти українцям вистояти»

Про гібридну війну Росії проти України та наше можливе майбутнє розмовляємо з провідним науковим співробітником відділу регіональної економічної політики ДУ “Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України”, доктором економічних наук, членом-кореспондентом Української академії інформатики, професором Степаном Вовканичем.

сується не лише Німеччини. Бо вимагає не тільки донести світу сучасні сенси боротьби українців за свою національну ідею, мову, традиції, етнічну totoжність тощо, а й проєктує когнітивні месиджі збереження світового розмаїття від нівелювання “русским міром”. Наталія Зарудна висловила надзвичайно вагомому думку-побажання: “Я хотіла б дожити до того дня, коли ми говоритимемо про історичну відповідальність не тільки Німеччини, а й Росії за всі ті народи, які вона пригноблювала і надалі вважає меншовагтисними”. Тепер — про висловлювання Т. Снайдера. Відштовхуючись від заартикульованої ним у Берліні “універсальної точки зору” з претензіями на комплексне охоплення періоду Другої світової війни і сучасних воєнних дій гібридної війни Росії на сході України, — американський вчений як фахівець з історії Східної Європи, зокрема тоталітарних режимів, мав би акцентувати більше на нинішній боротьбі українців. Бо в час ескалації загроз глобалізації гібридної війни це упущення стає планетарним і може бути критичним у розв'язанні Росією Третьої світової. Успіх боротьби українців на Донбасі залежатиме не тільки від заміни назви АТО на Операцію об'єднаних сил, а й від синергії міжнародних зусиль, мобілізованих для покарання по-

рушника порядку, устаненого після Другої світової війни.

— А чи відгукнувся в українському політикумі виступ відомого історика?

— Сподіваємося на це. Національна еліта України інтелектуально чи не найбільше потерпає від гібридної війни та рашистської ідеології “руського міра”. Тому вона мала б донести світові нові месиджі справді інтернаціональної боротьби українців “за нашу і вашу свободу”. Адже на Донбасі Путін воює не за Донбас. Україну нищать як джерело історичної правди, що вибиває фундамент з-під Росії як імперії, яка, узурпувавши першокоди Київської Русі, їх європейську цивілізованість, намагається зруйнувати суб'єктність України в системі спадковості України-Руси.

— Цей концепт свого часу опрацював Михайло Грушевський...

— Так, що геніальну особистість у СРСР традиційно очорнювали як виразника контрреволюційного буржуазного націоналізму. До речі, цьогоріч виповнюється 100 років з моменту обрання його президентом Української Народної Республіки (УНР), яку, як і її державних очільників, росіяни знищили. Переписавши історію України-Руси на свій імперський копил, нинішні фюрери Росії не втомлюються не тільки її фальсифікувати, а й пропагувати набіги

своїх предків на давній Київ. Тому дещо дивними є тези промови Тімоті Снайдера, в яких українській нації без неї втулюється дуже неоднозначний концепт відповідальності Німеччини не за криваві дії, що ведуть неофюрери на сході України, а — свідомо чи несвідомо — відбувається їх підміна аналізом злочинів, вчинених Гітлером у минулому. Гітлер мертвий, однак небезпечно реанімують злочинне тотально-гібридне мінування України і світу ідеологемами російського традиційного імпершовінізму з додаванням духовних “скрепів руського міра”, збагачених новими загрозами, контентом і загарбницьким апетитом.

— А де гарантії, що Захід більше не віддаватиме без'ядерну Україну у сферу впливу Росії?

— Рани, спричинені анексією Путіним Криму, агресією на сході України, кровоточать і волають про нагальну радикально-глобальну допомогу. Прийшлишні покоління, вважаємо, побажать, що злочинні дії Путіна щодо анексії Криму покарані. Але сучасна молодь бачить, що розширюється ескалація Росії, нищиться схід України, триває її “декомпозицірованіє”, творення колабораціоністами псевдодержави Малоросії на очах і німців, і американців. І марно сподіватися, що, акцентуючи на колосальних жертвах Другої світової війни, зокрема й українців на всіх її фронтах, можна утаємничити від молодого покоління гірку правду: через безвідповідальність сильних світу цього тяглість українського державотворення далі запікається кров'ю.

Росія далі душить світ, традиційно вимагаючи звичайної да-

нини. Чи не час прокинутися і усвідомити перевірену історією істину: апетити Росії ніколи не закінчаться поглинанням тільки України! Росія хоче стати центром Євразії, покрити весь європейський континент.

Україна нині сама на передньому краї боротьби з агресором. І не видно руху за позбавлення його права вето, який цим зловживає як постійний член ООНівської Ради Безпеки, аби прикрити свій напад на іншого учасника ООН... Якби Росія зустріла серйозний глобальний опір об'єднаного світу, то нині вона не тільки не воювала б на сході України під прикриттям перфарбованої ідеології “руського міра” і його духовних “скрепов”, а й не заохочувала б на побудову відповідних “світів” вождів Північної Кореї, ІДІЛу, підрозділів Аль Каїди і т. ін. Світ має допомогти українцям вистояти на новій “межі” з гібридно-зловісною війною. Прискорення прийому України в європейські безпекові та економічні інституції не лише захистить суверенітет України, збільшить синергію цивілізованого світу, а й глобалізує соціогуманістичну відповідальність колективної безпеки загрозеним імпершовіністами націям, захистить їх суб'єктність, правопорядок і транспарентність міждержавних відносин, субсидіарність прав окремої людини та прогресу людства загалом, сприяючи розвитку культурного розмаїття світу.

Спілкувався
Богдан ЗАЛІЗНЯК,
керівник прес-центру наукової журналістики Західного наукового центру НАНУ і МОНУ,
член НСПУ і НСЖУ, м. Львів

Олегу Сенцову — волю!!!

Закінчення. Початок на стор. 1

Оголосивши безстрокове голодування, Олег висунув вимогу звільнити 64 українських політв'язнів, але себе до списку не вніс. 21 травня його адвокат Дмитро Дінзе зазначив, що цим голодуванням Сенцов намагається домогтися не свого звільнення (в нього він уже не вірить), а звільнити інших політичних бранців із московських в'язниць. За росіянина за національність, але щиро громадянина України, який не побоявся любити свою батьківщину й поважати своїх предків, вступилися перед кремлівським диктатором 130 російських діячів науки і культури. Серед них лауреат Нобелівської премії з літератури Світлана Алексієвич, письменниця Людмила Улицька, поет Лев Оборін, журналіст Сергій Пархоменко, фотограф і дизайнер Ілля Гінзбург: “...Смерть Олега Сенцова стане ганьбою для Росії й завжди заплямує не тільки диктатора Путіна, а й тих, хто міг би його врятувати, але не врятував!”. Проте марно... За словами одного з учасників акції — голови МГО “Соловецьке братство”, колишня московська імперія, а нині Російська Федерація, за століття свого існування ні на йоту не змінила ставлення до людської гідності — ані своїх громадян, тим паче до чужинців. Не змінили її людино-

ненависницьку сутність, ні “хрущовська відлига”, ні “горбачовська перестройка”.

Організатори під час акції провели також мистецький перформанс: після читання своїх громадянських по духу поезій чи просто виступів на підтримку кінорежисера кожен учасник мав змогу покласти до кошика, призначеного для диктатора Кремля, булочку-бутерброд із чорною фігуркою людини з побажанням “людодоу-канібалу” швидше вдавнитись!

27 травня на Поштової площі офіційно стартував 47-й Київський міжнародний кінофестиваль “Молодість”, де Генеральний директор КМКФ “Молодість”

Андрій Халпахчі оголосив акцію на підтримку українського політв'язня. Її підтримали усі гості у залі, піднялись із листівками “Free Sentsov” та скандували “Звільнити Сенцова”.

Одеса. Харків

У Харкові та Одесі цього дня також відбувся пікет під російським консульством: люди оголосили голодування на знак солідарності з голодуючим Сенцовим. На підтримку Сенцова акції відбуваються в Україні весь цей час. 22 травня, зокрема, правозахисники і митці пікетували Адміністрацію Президента з вимогою вжити заходів для його звільнен-

ня і прозоро звітувати про роботу щодо звільнення українських політв'язнів у Росії. Ще один кримчанин Володимир Балух також голодує з 19 березня, протестуючи таким чином проти його незаконного затримання та засудження. За даними україн-

ської правозахисної ініціативи Let My People Go, наразі Росія з політичних мотивів тримає у неволі 64 українців. На 1 і 2 червня запланована глобальна акція на підтримку українських політв'язнів.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Леонід БІЛЕНКО,
пенсіонер із Харкова

Чинник безпеки

Останнім часом на тлі освітньої реформи та агресивної реакції на неї не тільки Росії, що було цілком очікувано, а й деяких західних країн, особливо Угорщини, заактуалізувалося мовне питання в Україні. Тому викладу свої міркування (можливо, дещо суб'єктивні, які навряд чи порадують москвофілів) щодо т. зв. “білінгвізму” в Україні, що нерідко переходить у мовну шизофренію.

Українська мова знала своєю м'якістю, вокальністю та характерною лагідністю. Усі склади й навіть окремі букви в ній вимовляють цілими без “проковтування” окремих із них, як це буває в інших мовах, зокрема в московській. Тому очевидно, що не випадково українську, поряд з італійською, вважають найзручнішими мовами для співаків-вокалістів. Наша мова — священна мова наших давніх пращурів — є мовою душі, мовою людяности, зрештою мовою любові. Така мова незамінна для поезії, для пісні (не даремно наша народна пісня прославлена на весь світ!), для освідчення в коханні, для спілкування з найменшими діточками (бо маємо словничок лагідних пестливо-зменшувальних форм “дорослих” слів для такого спілкування, котрі, на жаль, багато хто сприймає негативно як “сюсюкання” з дітьми). Можливо, саме завдяки цим якостям вона не набуває в сучасному здегуманізованому світі більшої популярності й поширення навіть в Україні, попри всі можливі для цього передумови. Тобто, на позір її начебто позитивні якості працюють не “за”, а “проти” цієї мови. Адже сучасний загальний орієнтаційно-матеріальний прагматизм і успіх, орієнтований на жорсткість, а то і жорстокість стосунків, і між окремими людьми, і між державами. Тож мова “телячий нежности” або “етат телячий язык” у більшості спричиняє, зазвичай, відторгнення. Не адекватною виявилася наша мова етико-моральній нищоті й убогості сучасного постколоніального суспільства. Щоправда, певна “жіночість” нашої мови зовсім не означає браку мужності у кращих представників нашого народу. Тут можна згадати її наявність у різні критичні моменти нашої історії, — від княжих часів і пізнішої козаччини до героїв Крут, Холодного Яру, ОУН-УПА, Небесної сотні, добровольчих батальйонів і звияжних героїв війни на сході України, війни, нав'язаної нам споконвічним нашим ворогом і катом — Московією. Останні події на Майдані і в постмайданний період засвідчили всьому світові, що ми таки великий нарід, який, на жаль, дозволяє керувати собою владним шахраям і клептоманам.

На відміну від української, колоніальна московсько-імперська мова відзначається агресивністю, зарозумілістю. Для слуху українця вона грубіша, різкіша й черствіша. Це мова різноманітного державного офіціозу й адміністрування, мова політиків, силових відомств, різномасштабних бізнесменів, ділків, бариг та гламурної публіки і, безумовно, є мовою злочинно-кримінального світу на всьому обширі шостої частини земного суходолу. Це мова зверхности, пихатости та демонстративної імперської вишости (зокрема в манері деяких телеведучих). Вона асоціюється з силою, з імперською потугою (незрідка лізозорною), тому стаючи на її бік, ти й сам психологічно немовби долучаєшся до сили та могутности цілої імперії.

А українська, з точки зору люмпен-обивателя, не дає ніяких переваг, створюючи самі лише проблеми, морально

немовби понижуючи носія такої мови в свідомості його оточення. Саме цей психологічний комплекс найперше відштовхує від української мови потенційних її носіїв. Також відштовхує демонстративна ненависть промосковських шовіністів до України, а надто до нашої мови. Поряд із цим, нам нав'язано і прищеплено на генетичному рівні страх бути українцями. Ця психологічна травма, цей інфернальний страх, що глибоко вкорінений у колективній підсвідомості нашого народу, передається з покоління в покоління, породжений жахотями Голодомору, Соловків, Сандармоху, Колими та інших концтаборів смерті, що були спрямовані на тотальне винищення насаперед українців. Бути українцем означало тоді постійно бути у смертельній небезпеці. Тому будь-яку українськість ми приховували, особливо мовну. Сатанинська Імперія Зла мала безліч причин нас боятися і ненавидіти. Є ще одна особливість літературного варіанта нашої мови, — його, сказати б, “високий штиль”, який у розмовному вигляді, у розважальних шоу по телевізії, у вільному спілкуванні тощо багатьом видається штучним, робленим, неприродним. У нас не вироблено відповідного мовного варіанта, сленгу, звісно, без залучення суржику. На мою думку, тут є певна проблема. Але особливо негативно вплинув на привабливість нашої мови горезвісний лінгвоцид 30-х рр., що так збіднив неповторність української мови через насильницьке штучне уподібнення її мові московській.

Водночас московська мова незамінна в різноманітних сварках, бійках, конфліктах тощо. Не випадково, що одіозна російська матерщина — неодмінний складник саме цієї мови. Кажуть, що цей “лексикон” є частиною давньої культури угро-фінських народів. Певного “шарму” цій мові також надає т. зв. “блатной жаргон”, або бандитська феня, заснована, як відомо, на ідиші.

Як відомо з праць московських імперських істориків аж до С. Соловйова, В. Ключевського та Н. Покровського, обширні терени північно-східної Європи здавна заселяли угро-фінські народи. “Великороссия построена на костях инородцев, и в жилах современных москвитов течет по крайней мере 80% финской крови”. Відомо про існування у II ст. н. е. навіть Імперії Ерзя на теренах сучасної Ерефії. Перший цар майбутньої Московії хан Батий, як і його наступники (хан Сартак, хан Менгу-Тимур, хан Узбек, хан Джанібек та ін.), всіляко підтримували православ'я, розбудовуючи церкви й монастирі та обдаровуючи великими земельними наділами церковників. Мовою богослужіння була церковнослов'янська, яка і стала основою для поступового вироблення московської мови. За

свідченням сучасників, первісно та мова була мало не дикунською говіркою (“дікарская речовка”). Лише значно пізніше у першій половині XIX ст. творчими зусиллями О. Пушкіна і М. Гоголя московська мова стала такою, якою ми її тепер знаємо. А носіїв цієї мови, московитів-угро-фінів, переназвали вкраденим у нас етнонімом “Русь” ще 1721 р. декретом Петра I при зміні назви Московії на “Российскую Империю”. Московія полюбляє обзивати інші народи, очевидно, для того, щоб усіх заплатувати. Скажімо, народ сумів вони обізвали фінами, литвинів — білорусами, а жемайтів — литовцями, волзьких болгар — татарами, народ ерзя і мокша — мордвинами, а нас — хохлами-малоросами тощо.

Взаємини наших мов, як зрештою і народів, можна порівняти зі взаєминами біблійних Каїна і Авеля. Загалом можна стверджувати, що московська мова це мовва-вбивця не тільки тому, що вона завжди була мовою тюрем і сталінських концтаборів смерті, мовою розстрільних команд і катів-одинаків, мовою тортур у застінках ЧК-ГПУ-НКВД-МГБ-НКВД, депортацій народів тощо, але рівночасно, у вимірі національних мов та культур імперії, скрізь, де вона з'являлась, інші мови змушені в кращому разі відійти на маргінесі, а в гіршому — зовсім зникнути. Особливо це стосується мови української, зокрема через її близькість до московської мови, мови-агресора, мови-окупанта. Адже, згідно з “Етимологічним словарем русского языка” Макса Фасмера (і не тільки), московська мова майже на 30 % складається з українських “запозичин” (щоправда, незрідка переіначених на московський лад), бо церковно-слов'янська основа була занадто бідною для амбіцій московських зверхників, тому різного часу відбувалися різні “запозичення”, спочатку з татарської (точніше, з тюркськомовних народів), далі з української (бо випускники Києво-Могилянки, як і Острозької Академії, не залишаючи в Україні, поголовно всіх відправляли до напівдикиї на той час Московії), що і призвело до значної “українізації” московської мови і тогочасної культури московщини загалом. За свідченнями сучасників Павла Алепського, Левассера де Боплана та ін., у XVII ст. в Україні мало не в кожному селі були школи, тому читати вміли навіть жінки і діти, а московська політика поступово призвела до катастрофічного зниження культурно-освітнього рівня українців. Пізніше відбулись “запозичення” з німецької, а далі з французької мови. У результаті утворилася штучно створена “мовна солянка” — “есперанто”, котра після стилістичної мовної реформи О. Пушкіна, зробленої на основі французької мови, зокрема творинь Рене Шатобрі-

яна, набуло сучасного вигляду. Саме сонячний геній О. Пушкіна створив літературну московську мову. Не вистачало цій мові лише місячного нічного аспекту. Цей аспект припало виконати нашому землякові. Микола Гоголь на основі української демонології довершив московську мову своїм генієм, поповнивши її українськими й нашою стилістикою. Таким чином Аполлон був урівноважений Діонісом.

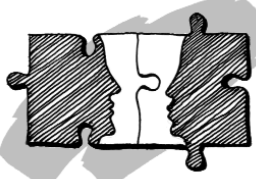
І хоч угро-фінські діалекти безжалісно викоринювали владомощі Московії впродовж століть, та навіть у другій половині XX ст., у багатьох селах Московської обл. й інших чимало людю спілкувалось, і, вочевидь, спілкується досі, фінською мовою. Цей факт (що, на жаль, приховують) є ще одним підтвердженням живучости і сталости такого духовного явища, як мова. Як сказав П. Мовчан, мова — явище космічне.

Та все ж, більш ніж очевидно, що для сучасних росіян (точніше, московитів) їхня мова найкраща в світі, а “руській язык — великій і магучий” тощо. Це природно. Заради об'єктивності слід погодитись із тими, хто наголошує на її певній красі й виразності, наприклад, при виконанні поетичних творів російських класиків — С. Єсеніна, А. Ахматової, М. Цветаєвої, О. Мандельштама та ін. Загалом можна сказати, що поганих мов не існує. Є лише окремі агресивні носії окремих мов, які намагаються вивищитись за рахунок приниження сусіда — близького або далекого. Але разом з тим на відомому конкурсі 30-х рр. XX ст. на мелодійність і красу звучання різних мов світу московська мова посіла лише 36-те місце, поділивши його з африканською мовою суахілі, тоді як українська мова розділила з французькою 2-ге місце. Перше місце віддали перській мові фарсі. Дивно інше. Невже змінюючи мову (до речі, насильницьки нав'язану!), можна змінити і психотип етносу, і саму національність носіїв нової мови? Московити, як відомо, переконали себе, що вони тепер, мовляв, слов'яни (руськіє), а не угро-фіни, як було до зміни мови. Ба, більше, вони тепер, — “найслов'яніші” з усіх слов'ян, — найголовніші, — “старші брати” іншим слов'янським народам! То неже разом зі зміною мови так кардинально змінюється сама національність її носіїв: ментальність, основні риси національного характеру, його антропологічний тип, уподобання, прагнення і т. ін.? Адже існують орусачені німці, євреї, українці, то неже не правильніше було б говорити про слов'янізованих угро-фінів, а не про мітичних “руськіх”?

Наша мова, будучи де-юре державною, де-факто, на жаль, є другою мовою в Україні, бо на перших ролях скрізь і всюди виступає московська мова. Навіть держчиновники, які, за Конституцією, мають послуговуватись лише українською, та цілком пристойно володіючи нею, тим не менш, дуже часто демонстративно говорять мовою агресора і окупанта. Що це? Колоніальний синдром? Зневага? А про інші галузі життя і говорити не випадає. Телевізія та ЗМІ, шоу-бізнес, дитсадки, дитячі мультфільми, загальноосвітні школи і виші, спорт, мистецька царина й царина ділова тощо, — послуговують-

ся чужою мовою. Це призводить до поступового витіснення нашої мови з усіх усюд. Відбувається повзуча тотальна русифікація. (Бо так, мовляв, “какось культурней”).

Давно сказано, що в нашого народу чомусь бракує мовної стійкості й відпорности. Чому це так? Причини названо різні. Серед основних — накинута нам комплекс мовної меншовартости. Говорять також про м'який характеру нашого народу, його податливість, небажання боронити своє, бо, мовляв, це може образити співрозмовника і т. ін. Ще недоброї пам'яті Катерина II говорила про так звану “шаткость малоросийскую”. Але очевидно, що це не той випадок, коли слід бути толерантними! Адже, як сказав нещодавно Павло Жебрівський, “мова з феномену культури перетворилася на чинник безпеки”. Безпеки державної, і самої можливості виживання українців в Україні як окремої нації. Бо навіть у Львові, з його репутацією “столиці українського націоналізму” нерідко маємо випадки, коли українськомовна компанія з 5-10 осіб слухняно переходить на постколоніальну московську мову, достатньо, щоб до них приєднався хоча б один “москворотий” співрозмовник. Рівночасно зі згасанням мови відбувається згасання демографічне. Україна нараховувала 52 млн мешканців 1991р. (а згідно з публікацією національного складу СРСР у Ленінградській філії видавництва “Стройиздат” 1926 р. і 1931 р. М.-Л.: у видавництві “Госучпедгиз” українців тоді нараховували понад 81 млн) Сьогодні в Україні орієнтовно маємо десь близько 35 млн. Орієнтовно, бо чинна антиукраїнська влада (мабуть, не випадково), не хоче провести перепису, що давно назрів. Владомощів і переважну більшість чиновників уже 27-й рік цікавить лише власне матеріальне збагачення. Безумовно, це веде нашу державність до катастрофи. Нічим добрим це не може скінчитись. Тому кричуще галажною є потреба у зміні влади і зміні самої системи влади в Україні в поєднанні з найрадикальнішими реформами насаперед у мовній царині. Адже якщо такі етапи суспільного розвитку, як Революція гідности 2014 р., що перерізала пуповину зв'язку з СРСР, і заборона компартії та подальший “ленінопад” залишити без логічного продовження, тобто мовної демосковізації — дерусифікації, ми й далі залишимося периферійною, нікому в світі не цікавою, недомосковією замість того, щоб бути самими собою, — тобто Україною-Руссю. Бо хіба це нормально, коли на 27-му році нашої державної начебто самостійности, на четвертому році анексії Криму і війни з Московією, викладання в дитсадках, загальноосвітніх та мистецьких школах, університетах провадять московською мовою, мовою агресора й окупанта? Коли в усіх державних закладах від дитсадків аж до міністерських кабінетів, які, до речі, усі фінансуються із державного бюджету, діловодство і спілкування провадять недержавною чужою мовою? Що вже казати про телевізю, пресу, радіо, театри, освіту, книгодрукування, культурницькі проекти тощо. Воїстину: “Не спи, моя рідна земля!! Прокинься, моя Україно!!!”

«Чим довше в Україні пануватиме безлад, тим легше її буде знову залучити до Росії»

Микола РОЖИК,
кандидат історичних наук,
доцент

В українському суспільстві в нинішній час складних випробувань збільшується число тих, для кого імператив “Якщо не я, то хто?”, стає керівним. Тисячі волонтерів, дотримуючись такого принципу, стали потужною допомогою Збройним Силам України і впливають на нинішню владу. Для перемоги української справи безкорисливо працюють відповідальні гуманітарії, журналісти, діячі культури і мистецтва, письменники й публіцисти, патріотично налаштовані громадяни.

Завідувач кафедри радіомовлення і телебачення факультету журналістики Львівського національного університету імені І. Франка Василь Лизанчук — авторитетний приклад праці на загальне благо. Він — доктор філологічних наук, професор, не тільки готує майбутніх журналістів до непростой суспільної діяльності, а й постійно виступає у ЗМІ як глибокий дослідник і гострий публіцист. Нещодавно він опублікував результати своїх науково-педагогічних студій, які присвячені актуальній проблемі сучасної української дійсності.¹

Давно відомо, що корисне може починатися з істини, яка стає доступною кожному поколінню. Тільки опанувавши знання академічного курсу, можна докладно розібратися з системними положеннями й компетенціями інформаційної безпеки. Вона є необхідною підставою боротьби за правову, демократичну, соціальну, соборну українську Україну. Головно з цією метою створювався підручник. Його ідеї і визначальні практичні положення ґрунтуються на всебічному аналізі досвіду й цінностей української і зарубіжної науки та педагогічної практики й особистих творчих здобутків.

Автор намагався достеменно донести до відома студентів важливі знання щодо інформаційно-телекомунікаційних і мережевих технологій і закономірного зростання їхнього впливу на людську свідомість і надати майбутнім журналістам високопрофесійне розуміння різноманітних процесів у цій сфері. Професіонал ЗМІ має чітко орієнтуватися у реальних подіях, глибоко їх аналізувати й давати виражені об’єктивні оцінки. Цинічна війна Російської Федерації проти України зробила відоме визначення “Хто володіє інформацією, той володіє світом” не тільки гостро дієвим у новітніх умовах, а стосовно України інформація стала однією з найважливіших складових національної безпеки, стратегії глобального захисту незалежності держави та її гідного становища в цивілізованому світі.

У підручнику аргументовано показано, як діють ті сили Російської Федерації, які, розв’язавши загарбницьку війну проти України, всіма способами стимулюють окупацію під гаслом “руського міра”, руйнівний колабораціонізм усередині країни й дискредитацію на міжнародному рівні. Наведені факти й важливі документальні свідчення допоможуть

читачам зрозуміти підстави й закономірності новітньої агресивної політики Кремля. Це — впродовж віків нарощування озлобленості й поборювання українства, нещадного його руйнування й зведення до “гязі Москви”. В. В. Лизанчук означив це як зливання отруйних зовнішніх і внутрішніх українофобських струмків у повноводну антиукраїнську ріку, “течія якої спрямована на те, щоб не допустити всебічного формування й утвердження української національно-громадянської ідентичності”, по суті, фундаменту соборної української України.

Розбурхування найпримітивніших, варварських фантомів і міфів для продовження російщення, розповсюдження двомовної “шизофренії” як засобу денационалізації — це вікові традиції російського ворожого ставлення до України, яку московські правителі, і не тільки вони, вважали щонайбільше “Малоросією”. Ще на початку ХХ століття російський державний діяч П. Мільков радив: “Чим довше в Україні пануватиме безлад, тим легше буде її знову залучити до Росії”.

У підручнику наголошується, що “кривавий матокальний інтернаціоналізм”, виплоджений у Росії, реалізує свої задуми найбрутальнішим чином. Чим більше декласованого елементу, зрадників, колаборантів, “ватників” у його лавах, тим агресивнішими стають його дії. На підтримку маячні великодержавних цілей й імперських амбіцій щодо передліду світу втягують мільйони людей. Інтенсивна маніпулятивна пропагандистська війна як складова російської агресії спотворює й калічить свідомість, поширює фальшиві стереотипи й брехню.

Інформаційний товар, як наголошується у розгляді питання про захист національної культури в умовах неоімперської агресії, користується популярністю у середовищі дуже багатьох людей, що “мають види” на Україну. Дурні серіали, декоративний гламур і “ржачка”, а також “тонконахабна” й агресивно-брутальна маніпулятивна пропаганда ефективно й недорого дебілізують населення і, як зброя масового ураження, завдають масштабного морального каліцтва, руйнують свідомість і нав’язують особливий російський менталітет. Брехня, як відомо, солодко входить, але гірко виходить. Для користі студентів і для всіх, хто цікавиться історією і сучасною журналістикою, в тексті підручника подані події визвольних змагань, протистояння свідомого українства жорстокому і смертельно небезпечному винищуванню щонайменших ознак вільного українського духу, глибоких традицій, енергії і волі народу. Московські влади різного рівня, московські заїди, які творили в Україні “панівну урядницьку верству”, за московським повелінням розплоджували колаборантів, мерзенних пройд, котрі вірою і правдою за “шмат гнилої ковбаси” прислужували “визволителям”, які замість зруйнованої української нав’язували російську або так звану “южноруську” культуру й мову окупанта. Увесь цей збір Москва називала українцями.

Василь Лизанчук

У небезпечний для нації і держави час, коли мільйони українських громадян стали проти імперської агресії РФ, колишній глава Адміністрації Президента Борис Ложкін за пособництва одеського журналіста Володимира Федорина публікує свій твір “Четверта республіка”, в якому нахабно бреше, що загалом українці не тільки тяжіють, а й є носіями російської культури. Необхідно зробити в Україні все, щоби вони “не почувалися чужими всередині політичного проекту”. Публікація з’явилася 2016 року й переконливо підтвердила, що від прикуплених на кремлівські срібняки колишніх і декотрих нинішніх політиків і чиновників аж ніяк не слід очікувати позитивних змін й того, що вони прийдуть до тями. Давня мудрість повчає: “Все змінюється, але ніщо не зникає”. Українцям слід завжди пам’ятати, хто продавав і руйнував національну справу.

Засвоєння в процесі навчання теоретичних положень і критичне осмислення обширної, якісної інформаційної бази, яка вміщена у підручнику, дозволить вникати у сутність життєвих реалій, об’єктивно й кваліфіковано їх оцінювати в контексті соціальних зрушень. Це вкрай важливо для того, щоб донести широкому загалу розуміння тенденцій поступу й правдиво інформувати людей про реальні проблеми й перспективи їх розв’язання в Україні.

Професор В. Лизанчук зібрав і систематизував для студентів промовисті факти, які розкривають анатомію й спекулятивні рухи новітньої української влади навколо доленосних проблем нації і держави й нагадав актуальне ще з часів І. Франка значення творення суспільства, здатного до самостійного культурного й політичного життя, наполегливо розвивати українську націю. У підручнику для вивчення пропонується проблематика, яка формуватиме майбутніх журналістів готувати дохідливо, зі знанням справи висвітлювати суспільні реальності і допомагати громаді знаходити вихід із гострих ситуацій. *Нести людям правду і її розуміння — важливе покликання національних медіа.*

В окремому розділі йдеться про безпекову складову Української держави у зв’язку з затяжними нападами московського “одержавленого православ’я” на українські справи й релігійне

життя за повної підтримки путінського режиму. Українцям знову накидають прогнилу імперську ідеологію “руського міра”, фальшиві стереотипи єднання з Росією. Московський патріархат керує призначенням священників і тим, які проповіді вони мають виголошувати в храмах на території України. За повідомленням ЗМІ кілька сотень із них з автоматами позували на тлі вбитих українських воїнів. Вони читали проповіді, закликаючи відокремити українські території й приєднати до Росії. Московська церква — потужний інструмент у гбридній війні російського агресора проти України.

Професор В. В. Лизанчук чітко пояснює, що заради повернення до імперського стійла під омофором “руського міра” і повторного “обрушення” на людей здійснюється вплив інформаційно-психологічними, психогенними, психоаналітичними, нейролінгвістичними і психотропними засобами. Так має утверджуватися неоімперський рашизм як нова “світова цивілізація” і відповідно знищуватися українська національна самосвідомість. Анексія Автономної Республіки Крим, загарбання частини українського Донбасу — разючий приклад чергового московського “ошасливлення” людства. Відкрито, жорстоко і цинічно все це діється на очах у цивілізованого світу в ХХІ столітті.

На сторінках підручника дохідливо розглядається спадщина І. Франка, М. Міхновського, В. Липинського, Д. Донцова, Ю. Липи, Я. Стецька, М. Шлемкевича та інших відомих особистостей, які присвятили багато уваги дослідженню сил і можливостей ідентичності українства у боротьбі за незалежність і, що важливо, виробленню програмних засад цієї боротьби. Українські письменники, публіцисти, літературознавці й мовознавці, як правило, люди з якісною європейською освітою зуміли дати чіткі визначення тенденцій і закономірностей соціального, політичного й культурного поступу українців у контексті європейського і світового розвитку.

Російська маніпулятивна пропаганда, яка використовує апробовані засоби від Йозефа Геббельса до його сучасних послідовників: кисельових, жириновських, соловйових, дугіних та інших не тільки фанатично через

мережу широко розгалужених структур і органів викривляє і спотворює світосприйняття багатьох людей, а й брутально зловживає чорносотенними, імперіалістичними, неоімперськими способами психологічної агресії. Для України велика небезпека таїться в тому, що носії маніпулятивної пропаганди перебувають і в її законодавчих та державних органах.

У процесі читання курсу “Психологія мас-медіа” автор підручника запропонував студентам другого курсу написати свої роздуми й коментарі до твору С. Васильченка “Ось та Ась”, який ідеями та художнім осмисленням життя багато в чому “проектують” на сьогоднішні реалії”. Деякі зі студентських творчих робіт як доцільні ілюстрації й пізнавально корисні вміщено у VIII розділі. 17 студентів висловили своє розуміння гострих проблем, які постали перед суспільством і національною журналістикою в новітній час. Вони показали виважений підхід до аналізу й оцінок збігу подій минулого й сьогодення, відчуття плину життя.

Багатий різноманітний матеріал, використаний у виданні, численні дослідження, що дотичні до теми підручника, виробляють у студентів уміння доходити до першоджерел, належно вивчати й освоювати те, що було поховано під нагромадженням брехні і фальсифікацій, навмисно занедбано й зачищено. Методичний апарат, окрема добір тематики для самостійної роботи, виділення питань самоконтролю, визначають чіткі орієнтири для засвоєння знань, набування професійної компетентності.

Для В. Лизанчука є важливим зорієнтувати студентів у питаннях майбутньої професійної діяльності й якісної науково-теоретичної підготовки. Його видання, безперечно, є корисним для всіх, хто цікавиться національною журналістикою, історією духовного розвитку українського народу, його боротьбою за незалежну, самостійну, соборну українську Україну. *Професор В. В. Лизанчук дотримується принципу, що правда й переконаність у незмінності засадничих положень, вироблених на основі національної практики, спонукають брати на себе відповідальність за майбутнє України.*

Мислитель II століття Лукіян переконував у необхідності “залишити наступним поколінням відкрити істину, щоб, засновуючись на ній, люди визначили свою практику і знаходили правильний вихід із становища”. “Інформаційна безпека України: теорія і практика” В. В. Лизанчука, безперечно, сприятиме осягненню істини, яка стане керівництвом до дії, до непростой практичної роботи в сучасних умовах інформаційно-психологічної та військової агресії Російської Федерації проти України та глобалізаційних процесів.

¹ Лизанчук Василь. Інформаційна безпека України: теорія і практика: підручник / Василь Лизанчук. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. — 728 с.

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Все починається з мрії

Світ змінюється чи не щодня, але чим більш зміни, тим очевидніше, що головне завдання для людства — зберегти планету і життя на ній. Найбільш чітко це розуміють люди, чий об’єм знань дозволяє оцінити глобальність усіх світових перетворень.

— Для мене і мого брата Андрія очевидно, що у майбутньому економіка, особливо розвинутих країн, має бути максимально зеленою і мусить відкривати нові економічні сектори для галузей, орієнтованих саме на “зелену енергетику” і “зелені технології”, — стверджує Роман Зінченко.

Але для того, щоб почав змінюватися світ, спочатку має змінитися свідомість людей — звичайних громадян різних країн, які повинні відчувати власну відповідальність і за сьогоднішній день, і за майбутню планету. Для братів Зінченків розуміння нагальності таких перетворень почалося понад 9 років тому, коли вони зацікавилися екологічними проблемами. А 2011 року зареєстрували громадську організацію “Greencubator”, яка зайнялася екологічною тематикою.

— У нас з братом було лише 600 грн, це був дуже важкий кризовий 2008 рік, але ми дума-

Брати Зінченки: «Україна має стати центром «зелених» технологій»

проекти зі зменшення шкідливого впливу на клімат або розробляють відповідні технології.

Зміг сам — допоможи іншим

Нині компаній, які прагнуть залучити кошти, стає більше, і зацікавленість у нових зелених розробках збільшується.

— Інноваційні ваучери — безповоротна фінансова допомога для українських компаній, які впроваджують кліматичні технології, — пояснює Роман Зінченко. — Це кошти, які не потрібно повертати, але компанія повинна показати

і енергозберігаючих технологій, і розробка нових, зовсім несподіваних рішень. А може, нові мобільні додатки, пристрої і програми в цій сфері. Кошти можна отримати на лабораторні випробування своїх розробок, на захист інтелектуальної власності, на програму виходу на ринок вдалих екоінновацій. Серед тих, хто звертається до “Greencubator”, — малий і середній бізнес, стартапи та корпорації, що існують на ринку не менше року і відповідають критеріям, які вказано на сайті проекту www.climate.biz.

Є й інші програми, що допомагають талановитим і сміливим винахідникам, які мріють захистити довкілля перетворити на справу життя. Третій рік поспіль мережа енергетичних інновацій “Greencubator” проводить в Україні національний етап найбільшого у світі конкурсу зелених бізнес-ідей ClimateLaunchpad. Підтримку обіцяють тим, хто має ідеї, із якими можна водночас рятувати планету й отримувати прибуток, та проекти, що тільки стартують на ринку зелених технологій, — щоб поділитися знаннями про те, як обійти підводні камені на шляху до комерційного запуску. Це можуть бути пропозиції для енергоефективності, агроферми, харчування, транспорту, користування водними ресурсами, відновлюваної електроенергії чи будь-які інші кліматично дружні рішення.

Авторів найкращих заявок чекає навчання на дводенному тренінгу із закордонним ментором і додаткові інтенсиви, що зробиють пітч, бізнес-план та пропозицію цінностей учасників максимально наблизеними

до ідеалу. Троє переможців національного етапу вирушають на міжнародний фінал і помагаються за €10 000 та місце у провідному акселераторі кліматичних інновацій — Climate-KIC. Прийом заявок на національний етап ClimateLaunchpad триває до 15 червня 2018 року.

— В Україні творчі люди традиційно активні. Не так давно наші винахідники увалились створенням суперконденсаторів та високотехнологічних накопичувачів електроенергії, — зазначив Роман Зінченко. — Ми за ці роки маємо багатий список вдалих винаходів і їхніх авторів. А є ще цікавий екологічний винахід, до якого виявили інтерес великі міжнародні компанії: одноразові зубні щітки, створені з натуральних речовин — таких, як

Бачити шлях і вести за собою

Історія організації “Greencubator” — приклад української історії успіху, в якій хобі, захоплення двох освічених, зацікавлених ентузіастів переросло у справу життя. Як зазначає Роман, за роки діяльності “Greencubator” допоміг стати на ноги десяткам сучасних компаній, дав можливість творити молодим науковцям. Засновники ГО “Greencubator” зізнаються, що не були готові до хвилі нагороджень за їхню діяльність. Відзнаки Стенфордського університету — серед найпочесніших. Тепер їхня організація входить у ТОПі кількох авторитетних рейтингів...

— Ми поділяємо свої завдання на три групи і по-перше, — про світа щодо “зелених” технологій, — зазначив Роман. — По-друге,

крохмаль, кукурудзяне борошно, вторинний папір. Ними можна замінити пластикові щітки, які видають у деяких потягах і літаках за кордоном. “Натуральні” щітки можна викидати — вони швидко розкладаються на нешкідливі компоненти, на відміну від звичайних пластмасових, які вже не знають, як утилізувати. І це наша мрія: сприяти тому, щоб у нинішньому постіндустріальному світі Київ, Україна стали центром “зелених” інновацій. Щоб Україна не втрачала найкращих людей, які їдуть реалізувати свої творчі задуми в Європу та США, а навпаки, — щоб винахідники приїздили сюди. І не обов’язково осідати у Києві — жити можна будь-де, якщо є доступ до коштів, клієнтів, а в часи інтернету це вже не проблема.

— популяризація, по-третє, — підтримка талановитих ентузіастів, які діють у цьому напрямі.

Мабуть, одне з найважливіших завдань, яке бачать перед собою брати Зінченки, — донести до якнайширшої аудиторії невідворотність змін і необхідність привчати себе і своїх дітей бути уважним до природи, налаштовувати себе на узгодження своїх потреб із можливостями планети. Зацікавилися засновники “Greencubator” і темою відродження так званої зони Чорнобильської АЕС, перетворення її із зони лиха на корисні для України території:

— Ми зняли документальний фільм “Тут є життя” про можливість економічного розвитку Чорнобильської зони, враховуючи Зону відчуження як потенційне місце для реалізації сонячного проекту, та місто Славутич, — розказав Роман Зінченко. — А також запустили серію конференцій “Нове життя атомоградів: можливості для зеленої економіки”. Лідери та активісти міст-атомоградів зустрілись і обговорили можливості для реалізації проектів стійкого розвитку у своїх громадах і знайшли нових партнерів.

Тож для читачів “Слова Просвіти” готуємо низку тематичних розповідей про вже створені винаходи і розробки у галузі охорони екології і енергозбереження, а також пошуки вирішення проблеми відходів життєдіяльності людей і можливостей екологічної освіти та виявів громадської активності.

ли, як найкраще продемонструвати користь і переваги “зелених” технологій, — згадає Роман. — І вирішили, що влаштуємо табір посеред степу, в якому є електрика від сонячної електростанції, інтернет і товариство зацікавлених у зелених рішеннях. Ми це зробили, експеримент був вдалим. Але виявилось, що наша демонстрація привабила тих, хто вже працював у цій темі. Так зрозуміли, що важливо, аби зусилля українців “прозвучали” у світі, що потрібно допомагати тим, хто здатен щось вигадувати, створювати нове, просуванню свої винаходи.

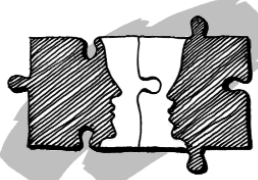
Брати Зінченки почали активний пошук програм організації, зацікавлених у розвитку і популяризації “зеленої” тематики. Проекти “Greencubator” підтримували і американські та європейські донорські структури, і українські громадяни та компанії. Трішки більше року тому команда “Greencubator” розпочала проект для Європейського Банку Реконструкції і Розвитку (ЄБРР). В рамках програми ЄБРР FINTESS та за фінансової підтримки EU Neighbourhood Facility почали реалізацію проекту “Кліматичні Інноваційні Ваучери” для українських компаній, які втілюють

свій внесок у проект в розмірі не менше 25 % власних коштів. Проект має бути інноваційним, а результатом його впровадження має стати підвищення енергоефективності, ресурсоефективності, скорочення впливу на довкілля та клімат планети.

На які саме проекти можна отримати кошти “Кліматичних Інноваційних Ваучерів”? Брати Зінченки пояснюють: будь-яка людська діяльність впливає на довкілля. Кліматичні технології — будь-які технологічні рішення, які зменшують викиди парникових газів і негативний вплив від людської діяльності на природу і клімат. Бо і сталеваріння, і вирощування корів на фермі, і навіть буденне приготування кави дає викиди CO₂ в атмосферу. Тому “Greencubator” допомагає українським інноваторам отримати кошти для створення і реалізації своїх задумів. Це можуть бути вдосконалення існуючих екологічних

У Полтаві провели обласні етапи конкурсів імені Тараса Шевченка та Петра Яцика

На XVIII Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика завітали учні з усіх районів і міст Полтавщини. Організував змагання Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського спільно із облпредставництвом Ліги меценатів, обласним об'єднанням ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка та Департаментом освіти й науки ОДА.

Стартував XVIII конкурс шесторіч — 9 листопада, в День української писемності. Випробування пройшли школярі 3—11 класів, студенти вищих I-II, III-IV рівнів акредитації, учні професійно-технічних навчальних закладів. Діти, батьки, вчителі переглянули відеопривітання від одного із натхненників конкурсу, виконавчого директора Ліги українських меценатів, письменника і діяча ВУТ «Просвіта» Михайла Слабошпицького. Юних лауреатів вітали перший проректор інституту післядипломної педагогічної освіти Наталя Корягіна, перший заступник голови ПОО «Просвіта» Олег Пустовгар і представник Ліги меценатів у Полтавській області, бібліотекар Галина Вовченко.

Олег Пустовгар вручив дітям і вчителям понад 20 найменувань книг: «Кобзар» Тараса Шевченка — для лідерів обласного етапу, а ще знакову працю Миколи Хвильового «Україна чи Малоросія», наукову працю «Лексика грецького походження в українській мові», твори Бориса Грінченка, Леся Танюка, Андрія Малишка, а також книги, видані головою Полтавської «Просвіти» Миколою Кульчицьким: «Симон Петлюра і Українська революція 1917—21 рр.», «1709» Лео-

ніда Полтави (про гетьмана Івана Мазепу), «Три зозулі з поклоном» Григора Тютюнника, «Микола Степаненко. Вибрані праці» (окремі твори віце-президента Державного центру УНР в екзилі, літературознавця, уродженця села Микільське Полтавського району), «Оповідання з історії України» авторства Грицька Коваленка — голови «Просвіти» м. Полтава у добу Української революції 1917—21 рр., історика, етнографа, письменника, розстріляного більшовиками 1917 року, «Полтавська Петлюряна. Збірник наукових праць». І книги авторства полтавських просвітян. Олег Пустовгар нагадав: 25 жовтня 2010 року тодішній проросійський міністр-українофоб Табачник підписав наказ, яким ліквідував конкурс, що спричинило опір інтелігенції. Зокрема голова товариства «Просвіта» Павло Мовчан, почесний голова «Просвіти» Дмитро Павличко, член Національної спілки письменників України, діяч «Просвіти» Михайло Слабошпицький, шістьдесятник Іван Дзюба, відомі письменники Марія Матіос, Василь Шкляр та інші митці, інтелектуали написали відкритого листа до Януковича з вимогою скасувати рішення Табачника.

«Кількість учасників нашого творчого змагання постійно зростає», — зазначила під час церемонії відкриття обласного етапу Ольга Коваленко, методист відділу гуманітарних дисциплін Полтавського інституту післядипломної освіти, — «Учнівська молодь Полтавщини є активним учасником цього конкурсу упродовж останніх 14 років — на районному та міському рівнях до нього долучається близько трьох тисяч учнів та студентів». Зага-

лом Полтавщина має 43 переможці та призери, які цього дня в аудиторіях Полтавського інституту післядипломної освіти пройшли нове випробування: виконали завдання національного етапу.

Підсумки обласного етапу Всеукраїнського мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка також підбивали цими днями. Організували його обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського спільно із обласною «Просвітою» та облдержадміністрацією.

Одинадцятикласниця Тетяна Майборода отримала президентську премію за перемогу в Міжнародному мовно-літературному конкурсі. Дівчина написала есе про Тараса Шевченка. Перше місце також посів 12-річний учень 7 класу Євген Петраш.

Церемонія закриття обласного етапу Шевченківського конкурсу відбувалася у невимушеній мистецькій атмосфері. Переможців нагороджували дипломами та книгами ректор Полтавського національного педагогічного університету, професор Микола Степаненко, ректор Інституту післядипломної педагогічної освіти Віталій Зелок і перший заступник голови Полтавського ОО ВУТ «Просвіта» Олег Пустовгар. Останній, вручаючи книгу «Симон Петлюра і Українська революція 1917-21 рр.» наголосив, що Симона Петлюру українці мають знати не лише як державного діяча, але і як публіциста, журналіста, редактора українських журналів та літературного оглядача — автора літературних праць про Лесю Українку, Івана Франка.

Симон Наріжний — історик гетьманщини, дослідник української еміграції

До переліку видатних українців, пам'ять яких цього року шановується на державному рівні, внесено й постать уродженця Кобеляччини Симона Наріжного.

Народився С. Наріжний 120 років тому, 1898 р. у містечку Сокилка неподалік Кобеляк Полтавської губернії. Отримав середню освіту у кобелячській школі, вищу освіту здобув у Полтаві на історико-філологічному факультеті університету (1918—1921 рр.). Після окупації УНР російськими більшовиками був вимушений емігрувати до Чехословаччини. У цій країні 1922 р. став студентом філософського факультету Українського вільного університету в Празі, де отримав диплом доктора філософії (1927 р.). Тоді ж став викладачем кафедри всесвітньої історії середніх і нових віків Українського високого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова у Празі, де викладав протягом чотирьох років (1928—1932), видав навчальний посібник «Нариси з історії середньовіччя. Мусульманський світ», огляд «Українські публікації до всесвітньої історії» та постійно вів рубрику аналізу матеріалів з українки в часописі «Слов'янський огляд». Залишивши УВПІ, Наріжний перейшов на кафедру історії України і Східної Європи Українського вільного університету у Празі, де був обраний спочатку доцентом, згодом — професором. У Празі Наріжний жив і працював до кінця Другої світової війни. У 1929—1944 рр. учений виконував обо-

в'язки секретаря Українського історико-філологічного товариства. Три роки (1945—1948) Наріжний був директором Музею визвольної боротьби України. У 1951 р. назавжди переселився до Австралії, відмовившись від продовження наукової праці.

Симон Наріжний був учнем видатного історика і дипломата часів Української революції 1917—21 років Дмитра Дорошенка. Під його впливом плідно займався історією козацчини, особливо діяльністю гетьмана Івана Виговського, Гадяцькою угодою, московськими посольствами в Україні у XVII ст., запорізьким судочинством. З цієї тематики у 1928—1942 рр. він опублікував кілька цінних досліджень: «Гетьманство Івана Виговського»; «Гадяцька умова в світлі української історіографії»; «Прийняття московських посланців в Україні в др. пол. XVII в.»; «Судівництво і кари на Запоріжжі» та ін. Низку статей автор присвятив також діяльності наукових товариств та організацій.

Особливо цінний доробок Наріжного — у вивченні української еміграції, її культурних, наукових, громадських установ та інституцій. Навіть сьогодні неперевіреною та інформативно найповнішою є фундаментальна книга Наріжного «Українська еміграція».

Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами», що вийшла під егідою Музею визвольної боротьби України. Ця праця виконана на унікальних матеріалах цього музею, який був вивезений у 1945—1946 рр. до СРСР і до цього часу його матеріали не віднайдені. Друга частина книги загинула (чи не віднайде-на) разом із музеєм.

Уже після виїзду автора до Австралії наприкінці 1950-х років вийшли друком підготовлені ним «Матеріали до історії Музею Визвольної Боротьби України в Празі». Велика його розвідка про історичне товариство Нестора Літописця була опублікована «Українським істориком» у 1975—1976 рр.

Помер Симон Наріжний 23 липня 1983 р. Похований у Сіднеї.

Обласний турнір юних істориків

Обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського (ПОІППО), Департамент освіти й науки ОДА спільно із Полтавським обласним об'єднанням ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка вперше на Полтавщині організували обласний турнір юних істориків в рамках 20-го Всеукраїнського турніру юних істориків.

Старшокласники оприлюднювали та обстоювали свою точку зору з приводу історичних подій, наукових праць, архівних документів під час наукових дискусій — історичних раундів. У півфіналі змагалися команди з Полтави, Кременчука, Горішніх Плавнів, Диканського, Лохвицького, Решетилівського, Кобеляцького й Полтавського районів. Дискутували про знакову подію вітчизняної історії — Гадяцький договір гетьмана Івана Виговського як спробу євроінтеграції та виходу з-під впливу Московського царства, про орден тамплієрів та Ісламську революцію, операцію «Буря в пустелі», статус Єрусалиму й створення Чехословаччини тощо. Кожна команда виступила в ролі доповідача, опонента, рецензента.

Напруженим видався фінал, де мірялися силами команди «Олімп» (учні Полтавського міського ліцею №1 ім. І. Котляревського (вчитель Едуард Фісун), «Рубікон» (учні шкіл №3, 16, 19 м. Полтави, вчителька Вікторія Кукушкіна) та «Рубікон» — збірна команда шкіл Решетилівщини (вчитель Людмила Бабир).

Перемогли вихованці Едуарда Фісуна з Полтавського ліцею №1. Отож команда у складі Євгенія Шендрікова, Софії Коротич, Тетяни Мороз, Світлани Палія, Василя Василенка репрезентує Полтавщину на фінальному етапі XX Всеукраїнського турніру юних істориків у Вінниці.

Перший заступник голови ПОО ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка Олег Пустовгар сказав: «Відродження національної пам'яті українського народу є одним із найголовніших пріоритетів товариства «Просвіта». Цей напрям просвітянської праці набуває особливої ваги нині — у час чергової російсько-української війни. Саме тому підтримуємо такі заходи як цей турнір, саме тому «Просвіта» є громадським партнером Українського інституту національної пам'яті на Полтавщині». Він акцентував на важливості донесення історичної правди про події Української революції 1917—21 років до молодого покоління у креативній формі. Як приклад, назвав настільну гру для шкіл, розроблену і виготовлену УІНП «Українська революція 1917—1921», і вручив півфіналістам і фіналістам історико-просвітницьку продукцію, яку створили й виготовили фахівці УІНП за коштом держбюдже-

ту: кілька комплектів згаданої гри, набір плакатів «Войн» про тисячолітню історію Українського війська, книги «Наш Крим» та «Хроніки сучасної російсько-української війни. Усна історія», «Козаки і Монархи. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648—1721 рр.», «Україна у Другій світовій війні», «ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: факти, особи, документи», енциклопедію «Козацька старшина Гетьманщини». Команди-учасниці отримали й книги з фондів «Просвіти» про зимові походи армії УНР, УПА, про шістьдесятників та праці ідеологів українського націоналізму.

Чимало зусиль для проведення заходу доклала методист відділу суспільно-гуманітарних дисциплін ПОІППО Ірина Міщенко. А оцінювала виступи «судівська колегія» (журі) на чолі з професором кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету (ПНПУ) Юрієм Волошиним. Осердя журі стали викладачі історичного факультету ПНПУ Людмила Бабенко, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України; Тамара Жалій, кандидат історичних наук, доцент кафедри правознавства; Віталій Дмитренко, кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін; Ігор Сердюк, кандидат історичних наук, докторант кафедри історії України, Віталій Нагорний, кандидат історичних наук, доцент кафедри правознавства.

Судьями-спікерами турніру були Галина Копилова, член Всеукраїнської асоціації вчителів історії «Нова доба» та Володимир Сутковий, учитель Бахмутського навчально-виховного комплексу №1 Донецької області.

Сторінку підготував Прес-центр Полтавського обласного товариства «Просвіта»

Цей невгамовний Михайло Борейко

Борис БОРОВЕЦЬ,
член Національної спілки письменників України,
м. Березне
Світлина **Павла РАЧКА**

Про рівненського просвітянина Михайла Борейка вперше почув кілька десятків років тому, коли тодішній начальник обласного управління у справах преси і книговидавництва, на жаль, нині уже покійний Валерій Черепуха в день мого п'ятдесятиріччя привіз мені в подарунок факсимільним способом видрукований у Рівному “Кобзар” Т. Г. Шевченка, виданий у Вінніпезі 1960 року. Отоді й розповів він, що є в обласному центрі просвітянин-активіст Михайло Борейко, який активно відшукує рідкісні книги, що були заборонені в Україні або видавалися дуже давно, і за допомогою меценатів і спонсорів перевидає їх.

Відтоді ім'я це запало мені в пам'ять, я не залишав поза увагою щонайменших згадок його в обласній пресі чи телевізії. А що так званих інформаційних приводів своєю книговидавничою діяльністю створював пан Михайло немало, то й дізнавався про нього дедалі більше.

Народився Михайло Семенович Борейко в селі Мишків Заліщицького району Тернопільської області 9 травня 1933 року. Дядьки його воювали і загинули в УПА, ставши для нього прикладом служіння Україні на все життя.

У Чортківському технікумі та Львівському сільськогосподарському інституті здобув спеціальність землевпорядника й був направлений у Рівненський науково-дослідний і проектний інститут землеустрою, де й трудився все життя.

Та особливо творча натура Михайла Борейка розкрилася у просвітницькій діяльності...

На якомусь із обласних культурницьких заходів відбулося моє й очне знайомство з ним і його дружиною, теж активною просвітянкою, Євгенією Гладуновою.

Як людина, яка добре знає, як проблематично вишукати кошти на видання написаного тобою, скільки це вартує зусиль і навіть приниження, я спробував перед подружжям висловити своє захоплення їхньою діяльністю приблизно так:

— Знаю, як важко випрошувати гроші, щоб видати своє, а ви ж просите на чуже...

Пані Євгенія зауважила:

— А воно нам не чуже, воно наше, своє!

Двозначність мовленого мною була очевидною, яку й підмітила співбесідниця. Отож урок щодо мовлення й мови, який я отримав, став для мене пам'ятним.

Отакого не чужого, а нашого, свого з 1998 року, відколи почалася книговидавничка діяльність Михайла Борейка, вийшло понад п'ятдесят книг. Серед них “Енеїда” І. Котляревського, кілька видань різних років Шевченкового “Кобзаря”, “Правда Кобзаря” В. Барки, “Маруся” Марка Вовчка, “Огненне коло” І. Багряного, “Тарас Шевченко” М. Шагінян, “Поліщуки” Б. Шведа, “Українські ночі, або Родовід генія” Є. Єнджеєвича, “Повісті та оповідання” І. Франка, “Голод 1933 в Україні” та багато інших.

2014 року мене колеги-спілчани, а Михайла Борейка колеги-просвітяни висунули на здобуття обласної літературної премії ім. Світочів. Мене — за книги “Михайло Яцковський у документах, віршах та листах” і “Поліссям народжене слово. Літературні портрети”, його — за книговидавничу діяльність. Бути конкурентом такої поважаний мною людині вважав для себе неприйнятним, а тому попросив колег-спілчан зняти мою кандидатуру з розгляду. Не знаю, як проходило обговорення і чим керувалася комісія з присудження премії, приймаючи остаточне рішення, але премію ми отримали обоє.

Євгенія Гладунова та Михайло Борейко

За ці роки й спілкування наше з Михайлом Семеновичем стало жвавішим. Чимало нового дізнавався я й про іншу його, крім видавничої, діяльність, яка теж викликає захоплення. Зокрема про те, що за його участю було впорядковано могили Осипа Маковея в Заліщиках, що він долучив свій голос до відродження Києво-Могилянської академії, музею Івана Гончара, пошуків бібліотеки Ярослава Мудрого.

Але найреальніше відчув і пізнав його наполегливість у досягненні поставленої мети, коли заопікувався він нашим земляком, відомим українським письменником Андрієм Кондратюком, людиною надзвичайно талановитою, але зі складною життєвою і творчою долею. Й абсолютно безпорадною в розв'язанні побутових проблем.

...Десь ще на початку

дев'яностих років минулого століття, коли хутірська батьківська хатина Андрія Кондратюка стала непридатною для проживання не те що взимку, а навіть улітку, намірив він спорудити собі бодай невеличку оселю в селі. Узяв “плана”, колгоспні будівельники за відповідну плату, внесли ним у колгоспну касу (тоді ще встиг отримати гонорар за виданий роман “Важке прозріння”), звели стіни, накрили їх шифером... На цьому, на жаль, усе й зупинилося на два десятиліття. Хоч би до кого звертався письменник по сприяння, хоч би в які кабінети стукали місцеві благодійники в пошуках допомоги, але все марно. Аж поки за цю справу не взявся Михайло Борейко. Його настійливі звернення до тодішніх народного депутата Миколи Шершуна та очільника Спілки письменників, водночас голови Комітету з питань культури Верховної Ради Володимира Яворівського, лідера партії “Батьківщина” Юлії Тимошенко, чії представники були на той час при владі в районі, обласних посадовців мали позитивний результат: хатинку добудували. Відтоді Андрій Кондратюк має прихисток у селі. Але доля родинного хутора не дає йому спокою, з боєм дивиться, як без догляду він руйнується, як шороку зменшується острівчик його дитинства, обороняний власниками сусідніх полів. А вдіяти щось, щоб його порятувати, ні можливостей, ні здоров'я вісімдесятилітній письменник не має.

Пройнявся його боєм і Михайло Борейко. І знову пішов по кабінетах, цього разу знайомих йому за працею до виходу на пенсію — в обласне управління земельних ресурсів та проектний землевпорядний інститут (так, здається, тоді називалися вони, бо назви їх змінюються чи не щорічно), які на той час очолювали відповідно Світлана Богатирчук-Кривко і Віталій Люшин, з ідеєю надати хутору Отраже статус заповідника чи заказника. Спеціалісти, котрі виїхали на хутір, після обстеження території зробили висновок, що ні на одне, ні на друге згідно з нормативними документами він претендувати не може. Але такий вердикт не заспокоїв ініціатора ідеї, адже йшлося не стільки про природну

заповідність цього родинного заступка відомого письменника, як про його народно-побутову, історико-пізнавальну вагу для майбутніх поколінь.

— Михайло Семенович часто заходив до мене, — згадує тепер уже голова Березнівської районної державної адміністрації Віталій Люшин, — дарував видані ним книги, розповідав про Андрія Кондратюка і його творчість, переконував, що його родинний хутір треба зберегти для нащадків.

І був настільки переконливим, що названі обласні керівники теж пройнялися його ідеєю. На їхні особисті кошти в Івановій Долині, що в Костопільському районі, були замовлені базальтові стовпи, які стараннями Віталія Люшина (як земляка, що народився і виріс неподалік у селі Прислуч) доставили на хутір і там встановили з меморіальним написом “Родинний хутір відомого українського письменника Андрія Кондратюка”.

Проте Михайло Борейко на цьому не заспокоївся. І вже коли Віталія Люшина призначили головою райдержадміністрації, звернувся до нього з проханням обгородити хутір.

...Під час наших зустрічей з Михайлом Борейком на обласних культурницьких заходах або спілкуючись телефонічно я не раз висловлював йому своє захоплення його наполегливою невтомністю щодо збереження хутора. Інший на його місці вже давно втратив би надію на те.

Днями почув Михайла Семеновича. Почув і здивувався:

— Пане Михайле, а мені говорили, що ви хворієте...

І справді, незадовго до того Андрій Кондратюк розповідав, що Михайло Борейко тяжкохворий. Він і сам мені говорив, що йому необхідна операція на серці. А на одному з інтернетівських ресурсів читав навіть, що міські де-

путати проголосували за те, щоб виділити на неї якусь децимну коштів з міської скарбниці, ще якусь обіцяли додати згодом. Отож повідомлення про хворобу пана Михайла не стало для мене несподіванкою.

— Та ні, Борейко лежить з інсультком, — уточнив співрозмовник.

Це була приголомшлива новина.

І от телефонний дзвінок Михайла Семеновича і відповідь на моє здивування-запитання про хворість:

— Я вже вдома... Вчуса ходити і вчуса говорити...

А телефонує, бо втішений, що ми узгодили з Андрієм Кондратюком правку його нової книги, яка готується до видання, і що суперечку щодо одного з її фрагментів, яка виникла між нами, залагодили: щось підчистили, як пропонував редактор, щось залишили, як того хотів автор. А ще цікавило пана Михайла, чи зроблено щось на хуторі, як обіцяв йому керівник району, та й узагалі, як район відзначає 80-ліття письменника.

Що знав — те розповів, про інше пообіцяв повідомити після ювілейного заходу, який мав відбутися в Моквині та на хуторі Отраже через кілька днів.

І от після ювілейних Кондратюківських читань на його батьківщині телефоную Борейкові й розповідаю. Зокрема про те, що освітяни й просвітяни, працівники культури, місцеві науковці, представники засобів масової інформації, просто шанувальники творчості Андрія Кондратюка побували на хуторі. В тривалій розмові про перспективи його збереження, загалом про творчість письменника, яка відбулася і на самому хуторі, і під час літературно-музичного дійства, організованого місцевою бібліотекою та школою в Моквині, взяв участь і голова районної державної адміністрації Віталій Люшин. Надто порадувало Михайла Семеновича моє повідомлення, що садиба в місцях, де не оточують її дерева, обгороджена, сама хатина побілена, а віконниці пофарбовані, довколишня територія очищена від бур'янів та молоді порослі.

Вислухавши мене та зарядившись, як сам зазначив, позитивом, він пообіцяв потелефонувати керівникові району й подякувати за зроблене ним і місцевою радою.

Уже завершуючи розмову, наче на підтвердження своєї невгамовності й напористості, підсумував:

— А заказник місцевого значення там усе-таки треба зробити!

І я впевнений, що допоки в нього вистачить сили й здоров'я, він добиватиметься цього. І доб'ється.

Отаким він невгамовний, цей Михайло Борейко, якому й самому нещодавно виповнилося 85. На таких українцях тримається Україна.

Учасники читань на родинному хуторі Андрія Кондратюка

“Його твори, написані у XIX ст., залишаються актуальними і сьогодні, адже він своїм словом боровся за українську незалежність”.

У Львові вшанували Великого Кобзаря: «Прийдімо та вклонімося великому Кобзареві!»

Львівське ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка організувало заходи, присвячені дню перепоховання Кобзаря.

Представники учнівської та студентської молоді Львова, громадські організації поклали квіти до пам'ятника Тарасу Шевченку, декламували поезії, виконували музичні твори.

Голова Львівського ОО ВУТ

«Просвіта» ім. Т. Шевченка Я. Пітко зазначив: «Вшанування генія українського народу Т. Шевченка — це виховання у молоді почуття патріотизму та любові до рідного краю, відновлення українських традицій, популяризація української культури, мови, збереження української ідентичності. Тому найголовніше, щоб Т. Шевченка почула і зрозуміла молодь...»

Квіти до пам'ятника Т. Шевченка покладають голова Львівського ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка Ярослав Пітко та лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Ігор Калинець

У День перепоховання Тараса Шевченка рівненці вшанували пам'ять великого поета

Лариса ТКАЧ,
член ради міської «Просвіти»

Традиційно у Рівному, на майдані Незалежності, зібралася громада міста. Квіти до підніжжя пам'ятника Великому Українцю поклали голова обласної Олександр Данильчук, начальник управління культури і туризму облдержадміністрації Ярослав Мельник, заступниця міського голови Рівного Галина Кульчинська, секретар Рівнеради Сергій Паладійчук та заступниця начальника міського управління освіти, голова міського об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка Катерина Сичик.

— Щороку приходиться до пам'ятника Генію нації і вклоняться його величчю — традиція для рівненців. Феномен Тараса Шевченка полягає в тому, що його твори, написані у XIX ст., залишаються актуальними і сьогодні, адже він своїм словом боровся за українську незалежність. Зараз, як ніколи, Шевченківське слово об'єднує захід і схід України, батьків і дітей, школу і родину, — зазначила Катерина Сичик.

У просвітняському заході активну участь взяли учні рівненських навчальних закладів. Зокрема переможці шкільних дитячих хорів міського фестивалю

співаної поезії Тараса Шевченка та міського етапу конкурсу читців-декламаторів «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській». Так, уривок поеми «І мертвим, і живим і ненарожденним...» прочитав Андріан Нагаль, учень ЗОШ № 25, поезію «Осія. Глава XIV» декламувала Софія Сологуб, учениця ЗОШ № 28. Найкращі хорові колективи виконували твори, які ще ніколи не звучали біля підніжжя пам'ятника Шевченку в Рівному. «Думку» Тараса Шевченка виконав зразковий дитячий хор «Райдуга» (ЗОШ № 23, керівник Руслана Фурман), «Тече вода із-за гаю» (зразковий хор «Співаночка» РКГ «Престиж», керівник Ірина Нагорна) та «Зоре моя вечірняя» (зразковий хор молодших класів «Зернятка» РГ «Гармонія», керівник Інна Опанасець). Завершальним акордом заходу стало виконання пісні «Зацвіла в долині червона калина» зведеним хором із трьох колективів.

Валентина Подгайна, просвітянка, поетка, педагог-організатор та керівник театрального колективу ЗОШ № 9 власними зворушливими віршами закликала єднатися навколо Кобзарєвого слова і плекати щасливі обнови для неьки-України разом із Тарасом!

Упродовж усіх років незалежності «Просвіта» 22 травня вшанує пам'ять Кобзаря. Полтавські просвітяни започаткували нову традицію флешмобу, аби достукатися до сердець молодіжної аудиторії.

Поціновувачі шевченкового слова завітали на Театральний майдан Полтави. Флешмоб підтримали активісти «Молодої Просвіти» та Національної скаутської організації «Пласт», старшокласники Розсошенської гімназії, підходили й випадкові перехожі. Вони якийсь час, сидячи на карематах, читали «Кобзар». Перед учасниками флешмобу стояв мікрофон і кожен охочий читав улюблений твір Тараса Шевченка. Звучали патріотичні антимосковські поезії Тараса Шевченка: уривки з поеми «Сон», «Великий льох», «Іржавець», «Суботів» тощо.

Голова Полтавського ОО ВУТ «Просвіта» М. Кульчинський розповів про історію перепоховання Шевченка та про відзначення цього дня за радянських часів, коли 22 травня ставало своєрідним індикатором українства.

«Завдяки слову й особистій жертві Тараса Шевченка, Українська Нація, як той біблійний Лазар, ожила, піднялася до свідомого національного буття й виконала Його заповіт. Спочатку вирвала із мороку і холоду столиці сатанської російської імперії й віддала Його сонцесяйній рідній землі, а потім через 56 років взяла до рук зброю, щоб «вражою злою кров'ю волю окропити», щоб виконати Його заповіт уповні», — звернувся до присутніх Микола Кульчинський. Він запропонував відродити «Братство Тарасівців», яке було засноване в Полтаві 1891 року, і до якого належа-

Хмельницька міська «Просвіта» цього року у Народному Домі «Просвіти» 22–23 травня провела тематичні уроки під назвою «Світло з Тарасової Гори». Зібралися учні навчальних закладів Хмельницького, які брали участь у конкурсі «Живи, Тарасе, в пам'яті людській».

Уважно слухали розповідь голови Хмельницької міської «Просвіти» Зої Діденко та відповідального секретаря Товариства Наталії Солодкої про останній шлях Кобзаря, його шлях у безсмертя з Петербурга на вічний спочинок в Україну.

157 років минає відтоді, як українці мають свою святиню — Тарасову Гору, — про це говорили Світлана Новосядла (департамент освіти та науки), Володимир Олійник, відомий подільський поет. Почесна гостя зібрання — керуюча справами Хмельницького міськвиконкому Юлія Сабій, сказала щире напутнє слово присутнім та вручила дипломи всім учасникам конкурсу. А переможцям винагородою буде поїздка у Київ із відвідуванням Верховної Ради України.

Роздумували про планетарне значення Тараса Шевченка й студенти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, керівники гуртків позашкільних навчальних закладів Хмельницької області, офіцери-прикордонники. Кожен такий

«Ми читаємо Кобзаря»

Таку назву мав флешмоб, який організувала Полтавська обласна «Просвіта».

ли Микола Міхновський, Володимир Самійленко, Володимир Шемет, Іван Липа, Михайло Коцюбинський, інші українські діячі того часу.

«Це не буде формалізоване громадське об'єднання, не буде у ньому ніякого керівництва, вертикальних структур, це буде духовне братство, яке спілкуватиметься через сучасні форми комунікації. Можливо, створимо групу в соцмережах. Кожен сам собі поставить завдання поширювати Шевченкове бачення України у свій, який зможе, спосіб. Я переконаний, що коли у своїй переважній більшості українці по-справжньому, по-дорослому засвоють пророчу творчість Шевченка, будуть звіряти з нею свій світогляд, тільки тоді ми переможемо насажене нам багатолітньою російською окупацією України малоросійство, категорі-

ями якого ще часто-густо мислить і наше чиновництво, і чимало українців», — зазначив Микола Кульчинський.

Організаційно допомогли флешмобу, зокрема якісним озвученням, помічники полтавського нардепа-мажоритарника Юрія Бублика. У Фейсбуці він так відгукнувся на подію: «157 років тому українці повернули його тіло із Московії та й поховали на могилі серед степу широкого, щоб «...лани широкогополі, і Дніпро, і кручі було видно...». Але багато з того, що заповідав нам Тарас, ще не виконано. А щоб виконати, треба читати «Кобзар», відчувати його дух, міркувати: як прочитане реалізувати у сьогоднішні. Тому і надалі підтримуватиму такі ініціативи».

Прес-центр Полтавського ОО ВУТ «Просвіта»

Світло з Тарасової гори До 157-річчя перепоховання Тараса Шевченка

урок завершувався переглядом фільму «Тарасова гора» про перебування хмельничан на цьому священному для кожного українця місці.

Цього року Хмельницька міська «Просвіта» долучилася до організації паломництва до Канева учнів Хмельницької та Донецької областей. Підтриманий начальниками поліції обох головних управлінь, цей шлях до Тараса став історичним для кожного учасника. Подолання читали поезії з «Кобзаря», виконували пісні на слова Тараса Шевченка. Діти з прифронтових населених

пунктів Донецької області інцензували уривки з містерії «Великий льох».

Усе це справило гарне враження на заступника генерального директора Ігоря Ліхового та весь колектив Шевченківського Національного Заповідника — про це розповів у просвітницькій програмі хмельницького обласного радіо «Обері» підполковник поліції Сергій Цимбалюк, котрий супроводжував групу учнів до Канева.

Інформація Товариства «Просвіта» міста Хмельницького

Оксана ВІВЧАР

“Метенів” — це погляд на історію нашого краю, суперечливу і складну, драматичну і трагічну, охарактеризовану людиною небайдужою і здатною на глибоке співпереживання. Автор демонструє різноманітні зображення: то з вузького віконця селянської хати, то з висоти пташиного польоту, то з віддалі часу і простору, — і саме це дозволяє йому роздивитися кожного зі своїх героїв ніби на долоні, побачити найважливіше і найцінніше, і разом з тим не упустити найменшої дрібниці з сільського побуту і головних тенденцій розвитку нашого краю та України загалом.

Фахова і зацікавлена розмова про “Метенів...” вимагає уважного і повільного проникнення в її живу стихію, відкриті й латентні думки, і про це, безперечно, писатимуть ще не раз, до книги звертатимуться як до живого джерела фактів, дат і разом з тих художніх узагальнених оповідей та народних переказів, але вже сьогодні можна з певністю сказати, що це видання — хвилююча і високохудожня розповідь про галицьке село — ту живу клітинку України, в якій, мов світ у краплі води, відбилася доля роду і народу, — небуденна з'ява на духовному полі нашої історії, науки і літератури.

Цікавим аспектом є те, що архітектоніка книги незвична, складна і мозаїчна, але лінійна манера викладення матеріалу нічим не порушена, інформація подається динамічно та у простій формі. А також манера викладення літературного твору тримає читача у постійній зацікавленості, нагадуючи повноводу ріку, де на поверхні все начебто спокійно, але великі сили нуртують в її глибині, у прихованих підводних течіях. Книга складається з п'яти частин, кожна з яких має численні підрозділи, які міцно з'єднані між собою провідною ідеєю — повноцінно розкрити історію села з його віковими традиціями і звичаями, драматичними і трагічними людськими долями.

Хотілося б зауважити, що своїм головним завданням автор поставив — правдиво і реалістично відобразити непросте селянське життя, яке легко проєктується на долю всього українського народу з незапам'ятних часів до наших днів.

“Метенів...” — книжка, в якій постійно звучить надія на відродження, віра в переміну у державі, любов до праці й своєї землі. Не випадково ці слова автор поставив епіграфом, як і своєрідним болючим закликом до читача: “Все, що тільки можна, зробімо для розвитку рідного села. Тільки спільними зусиллями досягнемо успіху”.

Українське село дало світові хліборобство, промисловість, але народ не одержав того, чого достойний, і це не може не боліти. Саме тому в цій книзі так багато болю і справедливих скарг на драматичну покривду долі. Скарж, але не безнадії, не відчаю і розпачу.

Тут все пропущено крізь призму серця і душі автора, все зігріто святим вогнем його великої синівської любові. Він присутній не тільки на кожній сторінці, а й у кожній фразі і титлі, бо не мислить себе ві-

Село в терновому вінку

Богдан Андрушків. Метенів — дорога додому. — Тернопіль, 2017. — 414с.

Нова книжка Богдана Андрушківа “Метенів — дорога додому” передбачувано-непередбачувана в його творчому доробку. Адже за всіма прикметами його творчого руху він мав написати цю книгу, присвячену рідному селу (бо хто ж, як не він?!), а з іншого боку вона настільки незвична і несподівана за композиційною побудовою і змістом, така різностороння і поліфонічна, стільки в ній описано визначних дат, подій, концептуальних засад, програм економічного і соціального розвитку села, історичних екскурсів і поглядів у майбутнє, що її можна назвати своєрідною антологією про Західну Україну.

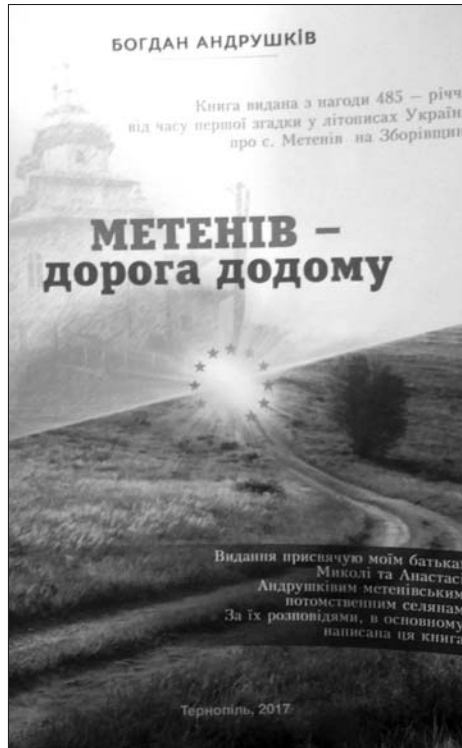
діваним від рідного села, усвідомлює себе його живою клітинкою, хоч, здавалося б, висока доля повела його у широкі світи, вивела на іншу орбіту, що ніби не дотичною з сільською глибинкою. Проте духовну пуповину не змогли розірвати ні час, ні віддалі, ні успіхи, ні запаморочливі перспективи подальшого зростання.

Протягом усього творчого життя Богдан Миколайович залишається ідеалістом у високому сенсі цього слова, осяйною особистістю, одержимію невситимою працею та гарячою любов'ю до науки, літератури і людей рідного краю.

У підтексті книги постійно звучить глибока думка про те, що робота біля землі й робота зі словом глибоко споріднені. Хлібороб і письменник — ніби два рівновеликі крила. А також не можна навчитися любити рідну землю, кохану жінку, матір і зорі в безмежному небі. Це дається від народження, з молоком матері. Це вищий дар Неба. Якщо це є, людина почуватиметься щасливою, душевно багатою, її переповнюють світлі емоції і слово її проситься на папір. Якщо ж людина любить тільки себе, думає тільки про матеріальний добробут, то хоч яким би вправним версифікатором вона була, написане нею залишиться голою філологією. У Б. М. Андрушківа є та рідкісна особливість, що робить його письмом цікавим, хвилюючим і потрібним людям — це душевне уміння любити. Саме з великої любові виростає ця його книга про рідне село, колиську щасливої долі багатьох знаменитих людей.

Світ Метеніва хвилює і бентежить, приваблює і притягує, у ньому комфортно душі, оскільки він світлий сонячним світлом і душевною теплотою. Здається, слово в цій книзі пахне польовими травами, луговими квітами, росянинами ранками і полиновими зорями.

Відчуваю, що автор вище ставить село, ніж сучасне індустріальне місто, позначене холодним духом глобалізації. Так, напри-

клад, із цитувань О. Шпенглера “у селі живе Бог, а місто віддане на відкуп темним силам зла”. А ось Пантелеймон Куліш зазначав з цього приводу: “Залишайте собі при своїй городянській філософії, а ми залишимося при сільській, взявши її прямиїньку з Євангелії, а там, у грядущих віках, побачимо, кому люди будуть дякувати за працю”.

Б. М. Андрушків постає у цій книзі співцем селянського життя, тому що за духом є селянською дитиною, що кровно вболіває за долю села, його людей, майбутнє покоління. Звичайно, село для Богдана Миколайовича, економіста і вченого, який добре знає всі ключові соціальні проблеми, не іділія, але він полюбає змальовувати красивих і духовно багатих людей, візуально зримі краєвиди, розповідати з поетичною піднесеністю про тих, хто спроможний піднятися над прозою життя, поєднати красиве і корисне. Про це найбільше розповідається в першій частині в підрозділі “Метенівський калейдоскоп”.

Книга містить багато віршів, пісень, поширених прислів'їв і приказок, легенд, переказів і навіть художніх новел та оповідань. Все це дає таку чудову і незабутню панораму життя, яка глибоко проникає в пам'ять і душу, до якої хочеться повертатися знову й знову.

Захищаючи одвічні духовні цінності, Б. Андрушків постійно удосконалює свою поетичну техніку, розширює систему сформованих засобів і художніх образів. Він розуміє: найбільш новаторським і сучасним може бути тільки той автор, хто стоїть на ґрунті вікових традицій. Слово автора архетипне, тобто духовне, що сягає

своїм корінням вікових, незамуленних джерел.

“Метенів — дорога додому” — книга, яка кожною фразою і кожним словом покликана перевіряти світ на милосердя, співчуття, доброту і людяність.

Письмо тут густе, напружене і не позбавлене того особливого емоційного чару, яким наповнити його може одна тільки душа.

Відчувається, що автор любить людей, цінує і поважає їх. Скромність і глибока обдарованість у ньому гармонійно поєднані, до простої людини він ставиться з особливою повагою і навіть підкресленим поетом, вважаючи, що той, хто живе в суголосній єдності з природою, не тільки по-особливому мудрий на світі, а й найбільш щасливий у ньому. Щастя — ось авторський ідеал та апогей.

Книга “Метенів...” — це енциклопедія народного життя.

Писати про цю книгу, як і про її автора, водночас легко і важко. Легко тому, що він відомий в Україні вчений і письменник, автор багатьох популярних і прикметних для нашого часу книг, численних високих відзнак і премій. А діаметрально протилежно — важко, бо він складна особистість, багатогранна і завжди несподівана, а творчість його непроста для сприйняття.

Якщо говорити про стилістику творчого почерку Богдана Миколайовича, то найприкметніша її особливість — афористичність висловлювання. Тут багато влучних, цікавих сентенцій, в яких акумульовано життєвий досвід, небуденні спостереження чи висновки, крилаті фрази і влучні вислови. Його афоризми часто нагадують сіль, якою він приправляє хліб оповіді, тобто сюжет, фабулу і живу розмовну мову. До речі, іронічність — одна з найприкметніших особливостей авторського стилю.

Не секрет, що особлива любов автора — світ дитинства з його незайманою і чистою красою, відкриттями і зачудуваннями, які може пережити тільки дитина. Радісно та життєво приємно, що того дитинного зачудування світом він не розгубив на дорогах життя і щедро осяює ним своє письмо.

Ця книга бентежить і полонить, справляє незабутнє враження, спонукує до глибоких роздумів.

Видавана вона з нагоди 485-ї річниці від часу першої згадки про с. Метенів, що на Зборівщині, а присвячена батькам автора — Миколі та Анастасії Андрушківим — метенівським потомственным селянам, за розповідями яких переважно і написано цю книгу.

У виданні багато світлин, які сприймаються як візуальне продовження авторської розповіді і слугують чарівним віконцем, через яке відкривається світ минулий і сучасний, видимий і невиданий, живий і автентичний.

Впевнені, що книгу з нестихаючою зацікавленістю читатимуть не тільки метенівчани, а й усі, кому вона потрапить до рук, тому що має узагальнюючий характер і в ній, як у краплі роси, відбився весь український світ.

Ошковичі — Юськовичі — Йосипівка: погляд у далечінь століть

Ігор БІДЮК,
с. Йосипівка Львівської обл.

Для кожного з нас Україна має починатися з села чи міста, де ти народився, з батьківського подвір'я, де стоїть хата, з садочка вишневого і яблуневого, який милує око буйноцвіттям сніжнобілим, коли приходить весна. Але настає час і, виплекані теплом і ласкою батька й матері, діти залишають родинне гніздо, наче птахи, що відлітають у теплий вирій. Ліричні спомини про малу батьківщину будуть завжди з ними, навіть попри те, що дорога до батьківського порога вимірюється багатьма кілометрами.

Моя рідна Йосипівка має багату минулу передусім завдяки сусідству з Олеським замком, Підліською горою, що є оберегом пам'яті славетного Маркіяна Шашкевича. Її палили польські завойовники, які 1432 року штурмували Олеську твердиню, зазнавала вона нападів і татарських ординців. 1837 року в селі гостював співавтор альманаху “Русалка Дністровна” на запрошення дідача Тадея Василевського.

Згадуване в історичному творі “Черлене вино” Романа Іваничука як заолеське

село Юшковичі, воно відтак трансформувалося у Юськовичі, і теперішня його назва узаконена як топонім 1947 року. Хай його минувшина і не так ґрунтовно досліджена, як Олеська, Ожидова чи Соколівки, але назви сільських місцин, овіяні легендами й переказами, мовлять про їхні давні витоки.

І такі невеликі поселення як Скриги, Павлики, Сидори, Застав'є (сусіди Йосипівки), не живуть відособлено, а спільно трудяться і на ниві хліборобській, і на ниві культурно-просвітницькій. З хутора Застав'є започатковується родовід відомого кіноактора Івана Гаврилюка, званого за фільмами “Тіні забутих предків”, “Анничка”, “Карпатське золото”, “Захар Беркут”, “Данило — князь Галицький”, “Ати-бати, йшли солдати”. Символічна могила з написом на камені “Убієнним синам України” — свідчення того, що і маленького хутора торкнулося духовне відродження. А неподалік колії — гарна місцина для невеликої каплички, спорудженої коштом фермера Євгена Підвального.

Хутір Сидори — невеликий населений пункт (приблизно 50 будинків), що майже зливається з Йосипівкою. Про походження

його назви мовить усна народна творчість, зокрема перекази. За одним з них, панський ловчий, тобто мисливець, що дбав про владі полювання для багатіїв, звався Сидор. Інша версія — героїзована оповідь про нашого славного пращура — людину великої богатирської сили й відваги. У місцині, яку нині називають “Звіринеш”, був ліс, водилося багато звірів. Це були часи бусурманських набігів на нашу землю. І ось невідомо звідки з'явився чоловік на ім'я Ізидор чи Сидір, щоб чинити нападникам рішучий опір.

Пустив коріння на наших теренах цей пришелець: побудував хату, одружився. Десять синів і трьох дочок виховали вони разом із дружиною. Жили всі дружно і разом. Але один із синів покинув родину оселю і замешкав окремо. За це прозвали його “диваком”. Побудувався він у місцині, що нині називається “Диванчині”. Прожив довге життя: корчував ліс, займався бджолярством, землеробством, копав ставки. І звали його Богданом.

Отож волелюбний спротив нападникам, започаткований далаками пращура-ма, увійшов у плоть і кров наступних поколінь. Свято беруть спомини про за-

гиблих героїв мої односельці. У державні і релігійні свята є добра нагода зібратися на старому цвинтарі біля символічної братської могили, що увічне пам'ять 79 полеглих земляків, які впродовж 1936—1952 рр. боролися у лавах ОУН—УПА. Ось такі поетичні рядки, сповнені смутку і героїки, викарбувано на постаменті:

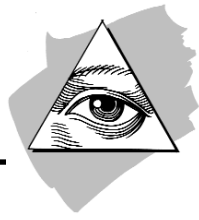
*Спи, товаришу, спи
В тихім сні забуття,
За Україну ти склав
Молоденьке життя.*

А восени, коли біля могил загиблих пламеніють буйні куші калини, то нагадують нам, сучасникам, про тих, хто знайшов тут свій вічний спочинок. Троє вояків УГА, уродженців Тернопільщини, поховані на місцевому цвинтарі. У лавах Українських Січових стрільців, а пізніше — в УГА воював 51 йосипівець (шестеро з них загинули).

Мої односельці — землероби, садівники, науковці, педагоги, лікарі, громадські активісти, діячі мистецтва і культури.

А найбільш поширеними прізвищами у Йосипівці є Заставний, Гаврилюк, Бідюк, Яцків, Павлик, Янович, Дупелич, Стецюк, Шах, Карпій, Турчиняк, Гнідь.

Дмитро ПАВЛИЧКО

І ЛИСТ “ДО А. С. МАЛИШКА”

12.12.1962

Дорогий Андрію Самійловичу!

Звертаюся до Вас за порадою. І прошу — коли Ви в змозі це зробити — зарадьте, будь ласка. Інколи, зосереджуючись на однотонних враженнях від навколишнього, шукаючи кінцевих результатів дуже стрімкого процесу денационалізації значної частини українців, відчуваєш, що це — божевілля, що це — трагедія, якої лише інколи не почуваш в силу притаманної нам (як національної риси) байдужості і, може, трохи релігійної віри в те, що все йде на краще. І тоді згадуєш одного поета, здається, Расула Гамзатова, котрий в рамках ортодоксальних все ж прохопився зі своїм заґаєм: коли його мова зникне завтра, він волів би померти сьогодні.

Я колись звертався до Вас за порадою. Але тоді були вірші. Зарадьте, будь ласка, зараз.

Ще студентом Донецького педінституту я пам'ятаю, як був вражений виступом Миколи Тарнавського, який шойно був повернувся на Україну, враження од якої були заклінені радістю зустрічі з рідною землею. Я радів за нього, радів за землю і, грішний, одночасно думав про те, що Донбас — то не така вже і Україна, і Україна — то не така вже й Україна...

Донецьк — місто чисто російське (чи майже чисто російське), я взяв призначення на роботу в глибинну Україну — на Кіровоградщину, хоч і відчував, що це — моя безсильність, що це — утеча. А втеча — не вихід. Це ганьба...

Зараз я читаю рідну мову в Горлівці, в російській, звичайно, школі. В Горлівці є кілька (2-3) українських шкіл, яким живити зовсім недовго. В Донецьку таких немає, здається. Отож картина дуже сумна.

У нас немає майбутнього. Коріння нації — тільки в селі, а “хуторянським” народом ми довго не проживемо, пам'ятаючи про вплив міста, про армію, про всі інші канали русифікації.

На Донбасі (та й чи тільки!) читати українську мову в російській школі — одне недоумство. Треба мати якісь моральні травми, щоб це робити.

Одна усна заява батьків — і діти не будуть вивчати мови народу, який виростив цих батьків. Хіба це не гопашний театр — з горілкою і шароварами? Обов'язково — німецьку, французьку, англійську мови, крім рідної.

Коли є цей закон, є право, то чого ждати? Чому немає масовості, чому немає максимального запровадження цього закону в життя, чому ми нечесно граємо — проти самих себе?

Ганьба! Я волів би, щоб цей закон пішов у життя, тоді багато хто зміг би переконатись ще дужче, як розквітла наша культура, соціалістична за змістом, національна за формою.

Іноді видає, що діячі нашої культури роблять даремну справу. Вони співають, коли дерево, на якому вони сидять, ритмічно здригається од сокири... Як можна зрозуміти їх спокій? Як можна зрозуміти слабосилі зітхання, кволі піклування про долю хутора Надії, слабенькі нарікання, коли мусить бути гнів, і гнів, і гнів!?

Василь Стус

Ми перед роком, який відомий для України прізвиськом Валуєва. Вловлюється страшна діалектика. І реакція подібна. Тоді були метелики, гаганцювання “основ'ян” чи “громадян”, а тепер — тільки спів і гробове мовчання. Міцкевич казав, що Україна — край співців. Чи не діждем ми того, що співці стануть Україною?

Коли хвиля русифікації — це об'єктивний процес і потрібний для майбутнього (історично справедливий), то чом нашим діячам культури і не служити прогресові? Чому б тоді не “перекваліфікуватись”, щоб не пхати палиць в колеса того воза, який котиться по трупах таких дон-кіхотів, як козацькі літописці, і Капніст, і братчики, і Тарас, і “громадяни”, і Драгоманов, і Франко і т. ін. і т. п.

Як можна далі ждати? Як можна з усім цим миритись? Зовсім не важко знайти факти найгрубішого шовінізму, найбезсоромнішого національного приниження, проти чого достатньо зброї в ленінському національному арсеналі. Чому ж ми такі байдужі, звідки у нас стільки покори перед долею як фатумом?

Я вважаю, що доля Донбасу — це майбутня доля України, коли будуть одні солов'їні співи.

Як же можна миритись з тим особливим інтернаціоналізмом, який може призвести до згуби цілої духовної одиниці людства? Адже ми не пруси, не полаби, адже нас — за 40 мільйонів.

У факті такої денационалізації народу багато вини традиційної, давньої, багато тут завинили минулі покоління, але це лише пояснення і пояснення часткове. А пояснення — то ж не вихід, воно нічого не змінює. “Від сорому, який нащадків пізніх палитиме, заснути я не можу” — писав великий наш поет. А ми нині маємо (та й не тільки нині), що українське стає часом синонімом відсталого, неглибокого, примітивного навіть. І тут, я гадаю, є деяка рація. Я чомусь вірю людям, і через це мені важко навіть подумати, що, може, і не всі діячі нашої культури могли б підписатися під словами Расула Гамзатова.

Я не можу повірити, що серед них може існувати думка, що на їх вік стане, а по тому — то хоч потоп.

Я знаю, що заради щастя рідного народу я міг би всім пожертвувати, я знаю, що тут я вихований рідним духовним хлібом — “Жагою” Рильського, Вашим віршем “Батьківщино моя”, тож скажіть, поете, що робити.

Прошу — зрозумійте мене як слід. Я хочу тільки добра, чесного добра, а асиміляторство — хіба це чесна штука? Зрозумійте мене в моєму горі, бо я чую прокляття віків, чую, бездіяльний, свій гріх перед землею, перед народом, перед історією. Перед людьми, що своєю кров'ю кропили нашу землю. Довгий мартиролог борців за національну справедливість лишає нам історія, а ми навіть на гнів праведний не можемо здобути.

Скільки їх загинуло в 30-і роки, а ми, їх нащадки, лемо пізні сльози співчуття і уже марно обурюємось. І сидимо, склавши руки. Чи не нагадуємо ми, їх нащадки, патріотичного Івана-молодця з сатири В. Самійленка? Я читав вірш Д. Павличка “Ти зрікся мови рідної”. Це ж тужіння Метлинського! Це ж тільки плач і нічого більше.

Даремно сумувати в горі, здаються божевільними радіння, коли над головою навис меч. В історії, кажуть, є сили об'єктивно-суб'єктивного порядку. Краще б ми вірили тільки в суб'єктивні сили, навіть в волонтеризм. Тоді б хоч робота заглушила наш стид, нашу ганьбу вікову.

Я чув таку думку, що десять-двадцять Довженків могли б багато чого зробити. Але звідки ж бути цим Довженкам зараз, в цьому спокійному болоті, яким видається мені часом духовна Україна? Адже він знявся на повені 20-х років, на масовості соціальних і національних змагань широкого загалу, а тепер повені ж нема... Ріка, сказати б, висихає. Індія звільнилася на гандизмові, який став масовим. Це диво — для нас. А наш Сковорода — теж трохи “гандист”, а наш Сковорода відбив геніально душу нації, зрелішею моралю, фанатичною вірою і прагненням абсолютної загальнолюдської справедливості, кришталевої Правди. Я не вірю чомусь, що

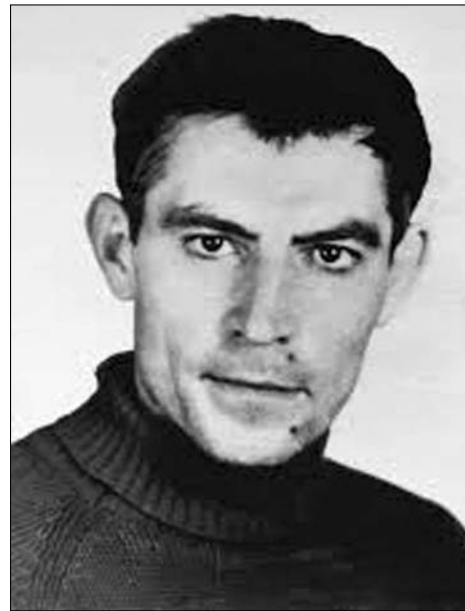
український варіант гандизму, як духовної сутності, міг би стати серйозним суперником тій національній несправедливості, результати якої стають перед нас смертним вироком.

Я не боюсь, що мене деякі судді можуть звинуватити в націоналізмі — уже хоча б тому, що совість мене може гризти тільки за те, що ніколи, мабуть, по силі не дорівняю шовінізмові отих суддів.

Я дуже не хотів би, щоб такі ось адресати могли Вам зашкодити. Я потерпаю за це, але невідомість гнітить мене. Зрозумійте мене, будь ласка. Написав я Вам листа тільки тоді, коли вирішив, коли зрозумів — не можу не написати — до культурного діяча. Не гнівність, що Вам адресую свій перший зойк.

Вибачайте, Андрію Самійловичу, що свій біль я вирішив виплескати на папір. Коли є змога — дайте, прошу, хоч якунебудь відповідь. І знову — Павличко:

Не бійсь нічого, доки я з тобою,
Іди і правду людям говори!

Не жди ніколи слушної пори —
Твоє мовчання може стать ганьбою!

Це — до пояснення мого листа. Хотів би мати ці рядки своїм сredo. Бажаючий Вам здоров'я і успіхів з привітом

Василь СТУС
12.XII.62 р.

P. S. Ви колись дали мені пугівку в літературу. Я досі боюсь “підвести” Вас. Два роки не друкувався ніде. Заперечувала і “Літературна Україна”, і “Дніпро”, і “Жовтень”, і “Прапор”. Сього року проріс колоском серед літературних сходів у альманасі “Донбас”. Дещо друкує обласна газета.

Я дуже не хотів би підвести Вас, дорогий поете.

xxx

Не знаю, коли прочитав я цього листа. Це могло бути аж 1972 р., коли Василя Стуса вперше заарештували. Я був головним редактором “Всесвіту”. Мій кабінет — завжди відчинений. З мого стола, таке було, зникали чорновиків моїх віршів, різні картки із записаними адресами й телефонами. За мною стежили, як за “прихованим націоналістом”. Отже, хтось поклав на мій стіл цей лист і зник. Це міг бути хтось навіть із перекладачів, авторів журналу “Всесвіт”. Я прочитав і переді мною наяву з'явився покійний, похований два роки тому Андрій Малишко, приятель мій. Чому він не показав мені цього листа? Чому? Чому? Андрій Малишко — єдина в Києві душа, який сповідався в тому, що був два з половиною місяці в УПА. Не показав мені Малишко цього листа, мабуть, не хотів роз'яструвати мої національні боління. Пожальте мене. А сам злякався, передав це геніальне, але небезпечне послання в ЦК КПУ, знаючи, що в КДБ його вже прочитали.

Думаю, Андрій Малишко, безперечно, перебував вісім років перед смертю своєю під впливом сповіді Василя Стуса, що кликала зневажати покірних малоросів-рабів і боротися за волю української нації. Малишко у своїх поезіях “Дорога під яворами”

і “Покоління” вже дихав огнем ненависті на русифікаторів України. Мені, редактору “Всесвіту”, лист Василя Стуса ненастанно нагадував про обов'язок підтримувати авторів і перекладачів, переслідуваних владою. А були серед них і такі, що краще за мене знали, хто такий Василь Стус. Глибоко в душі моїй причаєна була радість: Василь Стус, юнаком будучи, назвав чотири рядки з мого вірша про Україну своїм сredo.

Я почав тоді згадувати свої зустрічі з Василем Стусом.

1963 р. у вестибюлі будинку Спільки письменників до мене підійшов стрункий молодик у вишній сорочці. Погляд його карих очей, блискучий і впертий, вразив мене. “Дмитре Васильовичу, — сказав юнак, — читав я вашу книжку “Правда кличе”, щось є у вас від Івана Франка. Я — Василь Стус, родом з Донбасу. Пишу. Хочу просити вас оцінити моє віршарство”. Бачу, він тримає аркуш паперу. Сідаю на диван і прошу його сісти поруч. Беру той аркуш паперу й читаю.

Моя Україна забула
Сміятись. Вона гомонить.
Моя Україна не вщухла
Од прагнення жити.
Моя Україна не знає
Веселих світань.
Моя Україна палає
У мить догорянь.
Моя Україна тривожиться,
Бунтує, буя.
На чорнім рабованім торжищі
Вкраїна моя.
Її догоряє майбутнє
І тужить, ридас,
І в передвечірній сутні
Лиш руки ламає.
І дивиться в небо — о де вони
Наді і голуби?
Лиш демони, демони, демони
Старої ганьби.
Злітаються — ніби на злобич,
Злітаються, спроквола
На роздоріжжя розтоптані,
Розп'яті край села.

“Василію, — прошептав я, — сховайте цей вірш. Де ви працюєте? Хто ви?” “Я — аспірант в Інституті літератури Академії наук”. — “Не показуйте нікому цього твору. Напишіть дисертацію. Станьте твердо на ноги. Ваш вірш про Україну не пропаде. Бо це — правда!”

Ми розвітались. Я потиснув йому руку, а він іронічно усміхнувся.

Пам'ятаю, Василь Стус був на вечорі Ольги Кобилянської. То була друга наша зустріч. Я виступав із доповіддю про творчість великої, німецькою літературою вихованої, нашої письменниці. Василь підійшов до мене, потиснув руку.

1967 р., здається, в січні, ми зустрілися з Василем Стусом у Спільці письменників. Він саяв, став переді мною на струнко: “Дмитре Васильовичу, дозвольте доповісти: народився в мене син. Я назвав його у вашу честь Дмитром!” Ми обнялись.

Тепер я знову перечитую той перший заповіт Василя Стуса. Важко повірити, що 24-літній шкільний учитель з Горлівки, поет-початківець пише, як вражений тотальною русифікацією Донбасу український патріот, виступаючий проти брехливої великодержавної, московсько-більшовицької політики мислитель франківського рівня. Він не пише, а кричить, як переповнена болем національного страждання душа, готова віддати життя за визволення своєї нації. Чи не боявся він сам своєї сповіді перед Андрієм Малишком, якого шанував? Ні, не боявся! Василь Стус такою енергією правди був обдарований, яка не терпіла біля себе лякливих, слабохарактерних людей, вибухала в слові його, горіла, та ніколи не оберталася в попіл.

Перші книжки Василя Стуса “Круговерть” і “Зимові дерева” виявляють оригінального, високої культури й начитаності поета. Це перша загадка його творчості — він не був розгубленим початківцем, знав одразу, починаючи писати, що викриватиме фальшиву творчість українських радянських класиків, обдарованих ленінськими та сталінськими преміями. Звідкіля таке гостре бажання писати тільки правду, демонструвати патріотизм не окликами любові до рідної землі, а образом України, яка вже “забула сміятися”, але прагне жити як вільна, а не поневолена рабська нація?

Далі буде.

* Іван Франко.

Всесвітній Святий Микола в Італії з українським акцентом, або Як за ініціативою кардинала Йосифа Сліпого пошанували найулюбленішого небесного покровителя українців

Микола ТИМОШИК, доктор філологічних наук, професор, журналіст

Якщо знати історію

Пошанування упродовж усього травня Всесвітнього святого Миколи запровадив 1087 року папа Римський Урбан II після того, як італійські моряки потайки доправили з Туреччини до історичного італійського міста Барі нетлінні останки небесного покровителя моряків, дітей, а також усіх знедолених.

До речі, Українська церква — одна з небагатьох на Сході, яка підтримала це починання майже відразу після рішення Папи Римського, — 1089 року. Отож наступного року матимемо своєрідний ювілей — 930 літ пошанування цього святого на українських теренах.

За два роки до цього на мальовничій морській набережній Барі спеціально для мощів святого італійці побудували в романському стилі величну базиліку.

Відтоді саме в цьому місті наприкінці травня за активної підтримки місцевої влади з великою помпезністю стала відзначатися кожна річниця такої непересічної в історії християнства події. Особливо пишними та емоційними були церемонії у травні 1964 року.

А сталося це за таких обставин.

Після мужнього і безкомпромісного відбуття 18-літньої каторги в сибірських таборах ГУЛАГу майбутній кардинал від усіх українців і один із найнебезпечніших для радянської системи “в’язнів совісті” Йосиф Сліпий опинився в лютому 1963 року в Італії і набирався сил неподалік Риму в славному стародавньому монастирі Гроттаферрата.

Справжній ажіотаж зарубіжної преси, викликаний перемогою Ватикану в багатолітньому змагу з Москвою за визволення українського великомученика за віру, Йосиф Сліпий вирішив використати з користю для української справи. Підлікувавши в Гроттаферраті обморожені сибірськими морозами ноги, він запропонував Ватикану, а згодом і Барському архієпископу Нікодему вшанувати в Барі травневе свято Миколая з українським національним колоритом. Запропонував, бо добре знав історію — світу й свого народу.

І ту пропозицію радо прийняли та реалізували 1964 року.

Спробуємо відтворити кілька деталей тих знакових в історії світового українства подій за публікацією “Вістей з Риму”.

Молебень під італійським сонцем із двома українськими хорами

...Уранці напередодні святко-

вого дня під звуки оркестрів одягнені в автентичну форму лицарів далекої епохи молоді хлопці вносять із головної базиліки міста яскраво прикрашену статую Св. Миколи. Її цього разу увінчує пречудовий український рушник. А по обидва боки статуї — чотири хоругви, орнаменти яких суголосні з тим, які на рушниках.

Багатолюдна святочна процесія пішки прямує до морського берега, що поруч. Тут місцевий єпископ і митрополит Йосиф Сліпий разом відправляють молебень за тих, хто подорожує, благословляють море і саму статую святого, яку потім переносять до спеціально пришвартованого на пристані човна. Урочиста відправа, що відбувається двома мовами — італійською та українською — поширюється через гучномовці на вщерть заповнений людом широкий майдан довкола базиліки.

Молебень супроводжують два хори — італійськомовний єпископський і зведений українськомовний. Останній — із числа вихованців двох українських навчальних закладів Риму: колегії і семінарії, а також убраних у національні строї парафіян української церкви Святих Сергія і Ваха. Усі вони спеціальними автобусами прибули до Барі з Риму. У морську далечинь із берега раз по раз розносяться хвилюючі душу рефрени: “Христос Воскрес!” і “Буди ім’я господне!”.

Морська церемонія прийняття лику святого з білого лайнера

Церемоніальний човен прикрашений квітами, сяє вогнями, яскраво розмальованими в українському стилі хоругвами. Під залпи гармат, численних феєрверків і супровід десятків менших човнів процесія відпливає від пристані й за якийсь час губиться за морським небокраєм.

Десь далеко, що не видно від

У цьому травні виповнюється дві маловідомі нашому загалу дати: 931 рік всесвітньому дню Святого Миколи і 54 роки як італійське місто Барі відзначало його під українськими рушниками та з українськими піснями.

Може б, і пропав назавжди для історії цей промовистий епізод, якби не зафіксував його безпосередній свідок тієї події — безіменний автор рідкісного сьогодні періодичного українськомовного видання “Вісті з Риму”, що видавався у 50—60-х роках ХХ століття років у Ватикані й поширювався незначним накладом у машинописному вигляді по чужинських бібліотеках Заходу.

Авторові цих рядків під час недавнього наукового стажування в Італії пощастило віднайти в Бібліотеці Українського католицького університету в Римі повну підшивку цього часопису, а в ній — спецвипуск, присвячений двом українським дням у Барі теплої травневої пори 1964 року.

берега, процесію човнів чекає великий святково прикрашений корабель, контури якого здалеку чітко увиразнюють різнокольорові гірлянди. Статуя тепер цілий день перебуватиме тут, на білому лайнері, в оточенні лицарів, щоб надвечір, так само урочисто, як і відпливала, повернутися з теплої Адриатики до берега цього дивовижно красивого і напрочуд дружелюбного південноіталійського міста.

Розпочате зранку свято триває весь день — у численних парках і скверах, в кафе і рестораних старого Барі, де грає музика, майорять святкові вогні, гурти туристів смакують різноманітні страви. Спеціально відруковані до цієї події меню напередодні особливі. Адже всі вони — від Святого Миколи.

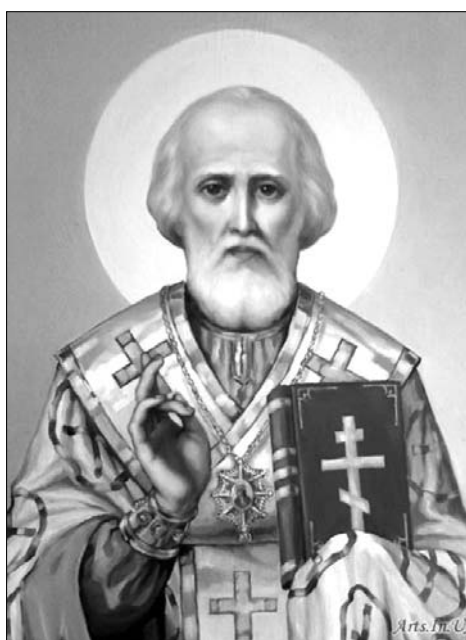
На головній площі навпроти історичної базиліки в хід іде мирод від мощів святого, іконки, подієві листівки, сувеніри та знаменита на весь світ барська майоліка.

Увечері вся ця розвеселіла публіка знову прямує до берега. І знову — залпи, феєрверки, вогні, славні співи — так вітають появу великого білого корабля, що поволі припливає до пристані.

Фольклорно-історична частина свята, яка ніби повертає учасників дійства у давні часи й відтворює благородний вчинок італійських моряків з порятунку мощів святого від наруги варварів, закінчується пізньої ночі урочистим внесенням статуї Св. Миколи до базиліки.

Чим була вражена італійська преса?

Наступного дня розпочинається друга частина свята — релігійно-обрядова. З урочистою Літургією та молебнем — за єднання всіх християн, за добро, милосердя, безкорисливу поміч ближньому, опіку над дітьми та інші людські чесноти, чому все життя самовіддано служив Св. Микола. І знову в центрі уваги численних учасників — український акцент дійства: митрополит Йосиф Слі-

пий, два українські хори, національна символіка українців.

Головною публікацією травневого числа “Вістей з Риму” за 1964 рік став розлогий репортаж “У стіп Святого Миколи в Барі”. В один матеріал авторам вдалося вмонтувати кілька логічно зв’язаних, але самостійних сюжетів: історію святого; опис базиліки; сценарій проведення свята; участь українців у морській процесії, церемонія урочистої літургії в українській вимові й українським співом.

Цікавими є відгуки італійської преси про цю подію.

Ось висвітлювала цю подію місцева “La Gazzetta del Mazzogiorno”. Пошануванню святого Миколая в українському стилі було присвячено два числа цієї газети: в числі напередодні — анонси участі українців у морській процесії та участь українського митрополита в урочистій літургії, а після завершення — ґрунтовний репортаж із фотографіями українців.

Ця ж газета пише про Й. Сліпого так: “Митрополит Йосиф, що провів 18 літ по совітських в’язницях, перебуває в Барі, де відправить торжественну святую Літургію за з’єднання християн. Цього митрополита, що перебуває у Ватикані вже понад один рік, Папа Павло V назвав “героєм віри”.

Незабаром після свята українців у Барі центральний канал італійського телебачення транслював розлоге інтерв’ю з митрополитом Йосифом Сліпим.

“Вісті з Риму” подали повний текст того інтерв’ю в перекладі українською мовою, супроводивши його такою врзкою:

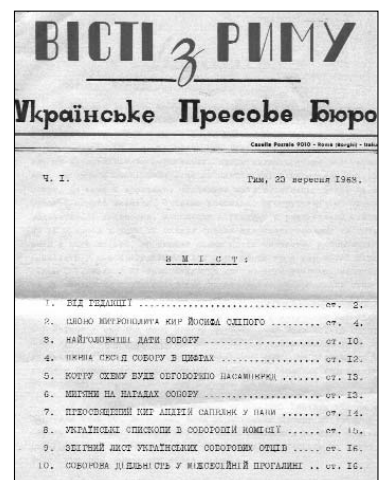
“Мільйони італійських телеглядачів мали в такий спосіб можливість побачити геройського українського митрополита, що втшається в цілому культурному світі, а особливо тут, в Італії, що є його нинішнім тимчасовим осідком, глибокою пошаною й щирою прихильністю... Під час про-

мови телебачення час від часу ширше також і по інших місцях Риму, де митрополит Йосиф відправляв Богослуження або висвячував нових священників. Телепередача справила на італійських телеглядачів дуже глибоке позитивне враження. Митрополит говорив точною італійською мовою”.

Чому нині мляво пропагуємо українство — в себе вдома і в світі?

Нині з прикрістю доводиться стверджувати гірку істину: упродовж усіх років незалежності зарубіжний дипломатичний корпус Української держави, де й нині не густо патріотично налаштованих особистостей, украї мляво промоціював Україну. І це за умов, коли керівництво Росії продовжує вкладати колосальні кошти не стільки в пропаганду, скільки в неприховане насаджування на Заході “русского міра”.

Одним із прикладів такого насаджування стало недавнє встановлення кількаметрової бронзової статуї Святого Миколая біля тієї ж історичної базиліки його імені в Барі, де більш ніж півстоліття тому бездержавні українці влаштували імпрезу світового значення. Напис, звісно ж, росій-

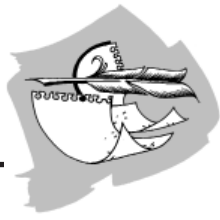

ською, на постаменті того пам’ятника голосно засвідчує, що це — подарунок Італії від російського президента Путіна.

Отож повернення до подій, пов’язаних із успішними спробами українців достойно представити себе і свій народ у західному світі (а їх, не оприлюднених і непізнаних нами, ой як багато!), надто актуальні сьогодні. Але такі результативні акції стануть системними і реальними лише тоді, якщо в коридорах нашої влади у центрі і в краях помітно більше стане справжніх професіоналів і патріотів, а не пристосуванців-перекинчиків із чуттям хохла-малороса, а то й неприхованого україноненависника.

Київ—Рим—Барі—Київ

Ярема ГОЯН,

лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України

Сповідь Маминій Вишні

Сповідь, Причастя, Молитва — святі слова ці пам'ятаю з перших років свого дитинства, і вони урочисто святять мені святістю все життя. Мама брали за ручки мене і старшого братика Петруся і перед Великоднем вели нас до церкви на Сповідь. Ми, діти, ще не сповідалися, бо малі були, і збиралися білим пташиним колом у вишиваних сорочечках біля престолу, стояли тихенько, а всю церкву обнімала така свята тиша, яка, як казали нам мама, буває тільки у раю.

Святість листа-трикутника

Ми уже знали з оповідей мами, коли молилися вдома перед образами, що на світі є рай, але він дуже високо, аж у небесах, і ми, діти, склали з мамою три наші молитви в одну, аби вона із нашої рідної хати в селі Залуччя над Черемошем швидше долетіла до раю і повернула нас додому із якоюсь невідомістю тата. Вірили, що тато обов'язково живе десь у незнамому світі, бо так нам разом із молитвою усе мовили мама, і ми з цією вимовленою вірою рік за роком зростали. Знали, що тато сонячного і сйливого недільного ранку 22 червня 1941 року поніс молоко нашої бабусі Євдокії Касіяна у рідне мамине село Миклушів над рікою Прут, далеко-далеко через поля, але додому не повернувся, бо на Україну впала страшна війна і забрала від нас тата. Пішов — і пропав, лишилася тільки мама Молитва, Віра і Сповідь.

Мовчазним білим колючком від престолу, мов пташенята з гнізда, ми з любов'ю дивилися на бабусю і дідусів, молодих жінок і дівчат, які на колінах, мов святі на іконах, нечутно пересувалися благословенним журливим потічком, якому, здавалося, в нашому великому селі і краю немає. Ішли на колінах від самого порога через усю церкву до священника, а разом із ними і наша мама, — ішли до Сповіді. Дивилися ми, діти, як і прибиті горем сповідальники, між якими не бачили чоловіків, і вже розуміли, чому таке лихо і Сповідь крізь сльози зі священною надією і чеканням порятунку, що надійде від Сповіді, а потім і від Причастя, і від до пройденої на колінах Плащаниці — знятого з хреста Розп'ятого Ісуса, який, свято вірили і цього молитовно чекали, — на Великдень воскресне!

І ці щасливі Дні Воскресіння, які вже третє тисячоліття сяють над планетою, являлися нам рік за роком і в час війни з благовісною вірою, що ангели принесуть із раю свято і страшна війна закінчиться.

І віра в переможну силу Молитви, Сповіді, Причастя і Воскресіння, які святитися в наших душах дитячих, почала збуватися: ішло визволення України від німців, які напали на нас і забрали з хати тата. І мені, п'ятирічному хлопчикові, як і мамі й старшому братикові Петрусеві, дедалі ясніше являлася надія, що із відступом тяжкої воєнної темені може засвітитися і з пропалою невідомістю повернеться додому і наш тато, адже ми так щиро молилися і чекали дива...

І диво сталося: якогось дня пізньої осені 1944 року несподівано зайшов на подвір'я поштар і вийняв із сумки опечатаний по боках трикутник (бо звідки тоді тим конвертам явитися?), лист із фронту — лист від тата! Слава тобі, Святій Боже, наш тато живий! Здалося, що то не поштар, а небесний Ангел приніс того листа-трикутника з війни і з листом-вісточкою із раю — тато воскресли із наших Молитов і Сповідей мами. І то був перший лист у моєму житті, — лист, написаний рукою тата, що явив мені щастя, святий лист, перед яким доля велить сповідатися.

Спомином про святість першого листа-трикутника, як також трикутників із фронту, які в сповідальних молитвах через рік повернули додому пораненого в бо-

ях під Берліном тата, я поділився з читачами в рідній газеті “Слово Просвіти” (публікація “Сповідь перед листом”, ч. 37, 15—21 вересня 2016 року). Справді, Сповідь перед листом як перед пречистою явиною людського життя, де людина в писаному слові відкриває душу, вважаймо, сповідається, і дуже великий жаль, що з плином літ у нашій сучасності лист, як Пречистість-Сповідальність, майже втрачений.

Поговорив коротко по “мобілці” — і вистачить, і все в порядку, і писати листа немає ні охоти, ні часу, бо ми всі так дуже зайняті, всі кудись поспішаємо. Куди? “Мобілка” — це велике чудо, але сядьмо і напишімо листа... А я ще добре пам'ятаю, як за тридцять років журналістської праці в редакціях газет ми ставилися до листів з побожністю, бо люди зверталися до преси, як уже до останнього прихистку після безнадійно оббитих порогів високих кабінетів, з найбільш чіткими справами. Писали журналістам листи і чекали захисту, і надіялися на допомогу, і читали про вирішення проблеми і в критичних публікаціях, і в їхніх результатах — “Слідами наших виступів”, “Слідами неопублікованих листів”, “Повертаючись до надрукованого” і в чемному листуванні з людьми.

Згадую одержимі працею редакційні щасливі будні і відчуваю в цих роздумах, що душа кличе, справді, як велить совість, повернутися до надрукованого — до вже названої публікації “Сповідь перед листом” в газеті “Слово Просвіти”. Там мені довелося зізнатися і собі, і читачам, і авторів написаного до мене листа про гріхове порушення святого журналістського заповіту в побожному ставленні до листів і визнати, що стати до Сповіді ніколи не пізно, і Всевишній віддасть за відкрите слово істини...

Вірю, що якась вища сила привела мене тоді до Сповіді перед листом і висповідати на папері свої переживання і почуття, бо можна було б і промовчати, хай, мовляв, той нікому незнаний гріх, хіба тільки мені й авторів листа, лишається собі в небутті. Та ні, вища сила перемогла, Сповідь була написана і надрукована в газеті, все, здавалося б, поладжено, стало на свої місця, вернулася правда, гріх перед якою гриз моє сумління. Але все-таки, чому я відчуваю, що якась заповітна вища і вища сила таки повертає мене знову до опублікованої вже два роки тому “Сповіді перед листом”, а разом із нею діє щось предивно-чудесне, як білокрилий Ангел, і крилом відкриває цілий світ. І враз я чую, як зі святих уст Ангела злинула... пісня! Так, оте втаємничено-небесне “щось” — це була пісня від колиски, яку ніжно виспівувала мама (а мама так чудово співала!), і вийняли мене з колиски та поклали на ніжки, і

навчили-допомогли ступити перший крочок, і піти по землі, і водили за ручку до п'яти років, поки вернувся з війни тато і тоді взяв мене і братчика Петруся на руки. Взяв на руки високий, красивий, чорноволосий, сильний солдат, як тільки ступив на подвір'я. Петрусь упізнав тата, як він шов вузькою вуличкою попід вербами, бо мав уже чотири роки, як першого дня війни тато пропав із дому, і тепер крикнув на цілий світ: “Та-то йдуть!” А я побачив тата уперше, бо мені минуло лише десять місяців і я лежав у колисці, як тата забрала з дому війна. А дужий солдат підняв разом Петруся і мене на руки, і ми швидко ніби знайомилися і рідно обнімалися: тато з любов'ю дивився на мене, п'ятирічного хлопчика, і мовби впізнавав, бо лишив немовля в колисці, а хлопчик ось уже через рік піде шестирічним до школи, а я придивлявся до рани на лиці і боявся-уважав, аби не доторкнулися до неї пальчиком і не поранити... І білий Ангел зорив ласкаво із буйного цвітіння Маминій Вишні (таким дорогим мені іменням я назвав-охрестив главу своєї книжки “Сонце з неба” (“Веселка”, 2008),

я в моїй уяві дивом-відкриттям: то мамина рука і татова рука, зріднені перед церковним престолом урочистої шлюбної миті на все життя у вишневому цвітінні, щоб виколосати дітей, вести їх по землі, підсадити на вишню й піднести до сонця. Вишня стояла під вікном, як рідна людина, і пісенна її душа заспівала Мамину Вишню...

“Світлиця Раїси Кириченко”

Отож коротко оповім опубліковану в “Слові Просвіти” пісенну правду зі “Сповіді перед листом”... Вчителька Вікторія Срібна із села Землянки Глобинського району на Полтавщині написала мені листа (він надрукований у моїй Сповіді), а справедливо сказати “не написала”, а виспівала душу про славу співачку України Раїсу Кириченко, про рідну школу, названу її ім'ям і музей “Світлиця Раїси Кириченко” в школі, і про творців пісні “Мамина вишня” Дмитра Луценка й Анатолія Пашкевича, і про мою книжку “Світло з неба”, яка дивом потрапила в їхню школу, і “словом своєї мови про складні речі не пригнічує, а окрилює”, і виконання школою святої праці “Просвіти” в селі та в районі...

Прочитав я той лист і поклав між свої папери, які забирав з видавництва “Веселка”, де відпрацював з чудовим веселчанським товариством майже двадцять п'ять років. Свята праця коло дитячої книжки, та ось змушений був покидати, бо тяжке горе увірвалося в мою сім'ю, і я не зміг тоді сумної тієї години відповідати душевно привітній жінці на її сердечного листа, і за бистроплинним часом, серед життєвих клопотів, доля все-таки допомогла це зробити, але аж через п'ять років. Розбирав архів паперів і знайшов дорогого вісника з Полтави, якого, здавалося, безповоротно втратив. Публікація в “Слові Просвіти” тільки зріднила наші душі, і перший пам'ятний лист покликав за собою нові листи і подаровані книги, а між ними в очікуване для музею “Світло з неба” і мій шойно випущений тритомник “Шашкевичана” — “Читанка для діточок” поета і отця Маркіяна Шашкевича з ілюстраціями Василя Касіяна (див. “Слово Просвіти”, ч. 2, 11—17 січня 2018 р., есе Ольги Кобець “Духовно рідні”).

Пригортає книги з любов'ю вчителька Вікторія Срібна, а “Світлиця Раїси Кириченко” її духовною щирістю мовби переселилася зі школи до мого дому. І чую, як голос Великої Українки пісенно осяває душу в святу годину, і рідну оселю освячує білим цвітом з дитинства крізь сльозу “Мамина Вишня”, і лагідно, як мама, подає в руки книжку — Анатолій Пашкевич

“Мамина Вишня”... Диво ти моє небесне, як блискавично пролітає час! Четверть століття тому ми з любов'ю творили у “Веселці” і випустили в світ високим накладом книжку оповідань-новел славного сина України про народження його пісень із серця, як мамине сонце, і душі, як небеса блакить.

Книжку новел разом із піснями Анатолія Пашкевича? Так, то була дивина-новина і для нас, веселчан, бо ми любимо співати пісні рідного нам композитора, що линули з душі й душею обнімали, і наповнювали наш білий храм, як ми називали свою “Веселку”, а тепер у пісенному світі “Веселки” заясніла райдуга-книга, в якій благовісними барвами світилися дитячі личка. І був у родинному сімействі мелодій-сповідей щедрий вроджений даром творця пісенних скарбів батько Анатолій Пашкевич і мати Раїса Кириченко, унікальний голос співачки якої окрилив ці пісні й поніс у світ, і жертвоне слово вдячності плинуло, як Сповідь “Маминій вишні”:

— До Черкаського державного заслуженого народного хору я прийшла 8 грудня 1968 року на запрошення Анатолія Пашкевича, як і раніше в хоровий ансамбль “Льоник”, а тепер він змінив мене із херсонського хореографічного ансамблю “Веснянка”. Склалося так, що після успішних гастролей у Польщі прибув до Херсона Черкаський народний хор і виступав із величезним успіхом. Замлоло мені коло серця, бо відчула в його співі щось із своє, дороге, до кінця нерозкрите. Після концерту зустрілася з Анатолієм Максимовичем. Він був такий же красивий і чорночубий, як і колись, під час першої зустрічі, коли запрошував у житомирський “Льоник”, лише на лобі з'явилась нова борозенка, а на скронях — кілька посріблених волосянок, бо в нелегкій борні творилися хори і відстоювалася краса національного співу. “Раїсо, — сказав він мені, — тобі треба вертатися в Україну”. “А я хіба де? — здивувалася. “Херсон — теж Україна, але не та, яка тобі потрібна. Приходьте обоє з чоловіком Миколою у наш Черкаський народний хор”. Щасливе то було запрошення в Шевченківський край: за сімнадцять років праці в Черкаському хорі я одержала офіційне визнання — спершу звання заслуженої, а згодом і народної артистки України, стала лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка. Вважала хормейстера дзеркалом, по словах, руках, ліміці якого вловлюєш, як тобі треба співати. І дзеркалом він був не тільки для мене, а й для всього колективу. Бо хор — це відбиток самого режисера, його праці, таланту Анатолія Пашкевича, вдячність якому ніколи не змаліє в моїй душі. Ніяка консерваторія не навчила б мене голосом своїм передавати почуття, співати і народні пісні, і глибокого грудного звучання, і тут же переключається на піано, фальцетик чи форте. Я рада, що ніхто в мій голос не втручався, співаю таким, як учив дива народного співу Анатолій Пашкевич, голосом, яким наділила природа. І заверше дякую за все Богові і мамі та батькові, і ту вдячність віддаю людям.

Далі буде.

Маминій Вишні, що споконвіку світить під вікном нашої української хати.

Вишня росла під вікном, відколи я пам'ятаю себе, і була мені вічна, як світ. Хочу тепер пригадати, коли вперше побачив її, і думаю: це те саме, що спробувати знайти в пам'яті святу мить, коли тобі вперше з материнського німба усміхнулася мати. Вишня завше була коло хати і виросла в моїй душі як образ рідного дому. Тому нам ніколи навіть не спадало на думку спитати мами або тата, звідки взялася під вікном ця вишня і чому зрослася двома гнучкими станами, що так щиро обнялися, як рідні душі, як отець і мама.

Ми любимо вишню за дивне плетиво, бо так легше було видряпатися на самий вершечок, де вишні червоніли найшвидше. Тепер два сплетені стани засвітили-

«Таємниці доріг далеких...» Мандрівки Володимира Івасюка Польщею

22 травня 2018 року у виставковій залі Чернівецького обласного меморіального музею Володимира Івасюка до 39-річчя дня пам'яті композитора відкрито фотовиставку “Мандрівки Володимира Івасюка Польщею” із циклу “Таємниці доріг далеких...”. До меморіальної дошки сестра композитора Оксана Івасюк та його друзі поклали квіти, а в залі запалили свічку пам'яті.

Олена ГОРОБИЄВСЬКА,
науковий співробітник Чернівецького обласного меморіального музею Володимира Івасюка

На початку заходу викладач Вишницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка, талановита художниця, роботи якої експонувалися і експонуються в музеї, Оксана Петрашук-Гинга подарувала декоративне панно “Балада про мальви”, а заслужена артистка України, солістка Чернівецької обласної філармонії Світлана Дейбух виконала пісню Володимира Івасюка на вірші Богдана Гури “Балада про мальви”.

Згадати автора “Червоної руті” прийшли письменник і співавтор пісень Володимир Вознюк, шира подруга, одноклассниця Марія Марчук-Соколовська, людина, яка ніколи не забуває про свого друга, колегу, із ним навчалася у Чернівецькому медінституті. Ніна Зорій, проректор із науково-педагогічної роботи та виховання БДМУ, завітала разом зі своїми студентами і виступила зі словами шани до колишнього їхнього студента Володимира Івасюка, який навчався у Чернівецькому медичному інституті з 1967 до 1972 року. Заступник голови товариства Польський Народний Дім Антоніна Володимирівна Тарасова подарувала музею переклад тексту пісні “Червона рута” польською мовою.

Тему “Подорожі Володимира Івасюка” планували представити однією виставкою, охопивши всі міста, країни, де він побував. Але, зваживши на величезну кількість світлин, вирішили створити цикл і поділити на кілька розділів: мандрівки Україною, Польщею, Росією, Прибалтикою, Грузією, Вірменією. Завдяки копітким старанням М. Івасюка, який завжди все зберігав і залишив рясні на світліні архіви, завдяки і В. Івасюку, який захоплювався фотографією і був талановитим фотомайстром, а також любив подорожувати і під час мандрівок залишати ці події на фотоплівці, маємо фотороботи кінця 50-х, 60-х і найбільше 70-х років. Більшість із них чорно-білі, адже на ту пору кольорова світлина була рідкісною і її виготовлення було високоартістичним. У фондах Меморіального музею Володимира Івасюка є понад 3 тисячі фотографій, половина з них — це подорожі композитора та його родини. Торік на виставці представили фотографії з мандрівок композитора Україною. Цьогоріч — Польща.

До цієї країни Володимир Івасюк поїхав 1974 року у складі групи представників радянської пісні на Міжнародному фестивалі пісні в Сопоті (ПНР), взявши із собою сестру Галину, бо ж там, на Сопотському фестивалі, Софія Ротару виконуватиме його “Водограй”. Із цього приводу Володимир звернувся до кращих оркеструвальників для написання оркестровки. Але їхня несумлінність призвела до того, що “окремі місця вийшли зовсім нецікавими, позбавленими колориту, особливо погано прооркестровані скрипки”. Тож щоб не осоромитися перед польськими музикантами, В. Івасюк лише за три доби самотужки ретельно вико-

нує оркестрування. І йому все гарно вдається. Під час репетицій та виступу Софії композитор фотографує її. Він задоволений виступом співачки, звучанням оркестру. Згодом польський журнал “Пшиязнь” (“Дружба”) надрукував статтю про двох митців “Двоє популярних” — композитора Володимира Івасюка і співачку Софію Ротару. За досить короткий час композитор встиг відвідати чимало цікавих історичних місць та оглянути пам'ятники культури таких польських міст, як Перемишль, Шешін, Гданськ, Сопот, Марієнбург, Варшава, Краків. Запрошення Володимир отримав від Богдана Білецького зі Щещіна — товариша, якого можна побачити на багатьох світлинах. Він знайомить Володю і Галю з усіма визначними місцями Польщі: ратуша Головного міста у Гданську, імпазантний середньовічний замок, побудований на честь Діви Марії у Марієнбурзі, музей “Замок у Марльборку”, найбільший гітлерівський концтабір Освенцим, центральна площа міста Краків — Площа Ринок, або Головний ринок, Маріацький костел та перлина Кракова Вавельський замок і його двір.

Ідучи до Польщі, Володимир милується новими краєвидами, людьми, селами, містечками. Гарні враження залишаються від Перемишля, який нагадує йому рідні Чернівці. З Перемишля — до Щещіна, який заквітчаний соняшниками, і це Володі надзвичайно подобається. Цю рослину можна побачити і на полях, і біля будинків, у міських скверах, навіть на балконах.

Після Щещіна Володя з Галею їдуть до Гданська — найбільшого портового міста Польщі, яке також відоме як польська столиця бурштину. Місто дуже колоритне і кольорове: дахи з червоної черепиці, кольорові вузькі будинки, багато зелені та Балтійське море. Богдан Білецький, Софія Ротару, Володимир Івасюк сфотографувалися на згадку біля ратуші Головного міста у Гданську, побудованої у XIV—XV ст. у готично-ренесансному стилі.

А далі — Сопот — місто на

півночі Польщі, розташоване на березі Гданської затоки. За радянських часів Сопот був відомий як місце проведення щорічного фестивалю пісні, куди з'їжджалися виконавці із західних та соціалістичних країн. Володимир належав до радянської делегації і йому вручили два запрошення — для нього і для сестри Галини.

Фестиваль почався 21 серпня 1974 року в знаменитій Лісній опері, яка вміщує майже 3 тисячі місць. Відкрито її було 1909 року Паулем Вальтер-Шеффером, капелмейстером Гданського міського театру, в оточеній лісистими пагорбами котловині. Сопот швидко отримав міжнародне визнання як центр музичного життя, а 1961 року місто ожило, коли відкрився Міжнародний фестиваль пісні. Театр модернізували, сцени і глядацький зал накрили величезним синтетичним навісом. У другій половині серпня на цей фестиваль з'їжджалися тисячі гостей. Отож 1974 року тут побували радянські представники В. Дмитрієв (фірма “Мелодія”), композитор М. Скорик, співачка Н. Щукайте з Литви, а також представники кількох десятків фірм звукозапису різних країн світу. Володимир Івасюк звернувся до керівника оркестру Лодзинського радіо і телебачення Генріха Дебіха, аби у “Водограї” найбільше виділив скрипки, які Володимир написав дуже добре. Композитор відвідує усі репетиції впродовж трьох днів. А згодом неперевірена Софія Ротару, зодягнена в буквинський народний стрій, виконала “Водограй”. Під час репетицій та виступу Софії Ротару фотографує її. Володимир задоволений виступом співачки, звучанням оркестру. Згодом польський журнал “Пшиязнь” надрукував статтю про двох митців “Двоє популярних” — композитора Володимира Івасюка і співачку Софію Ротару. Даючи інтерв'ю кореспондентові польського журналу, Володя зазначив: “Коли напишу пісню, то Софія завжди виконає її так, як я задумав, як треба її виконувати”. Загальним підсумком була друга премія й велика популярність у поляків. Із успіхом Володимира Івасюка привітали

Краків. Вавельський замок

композитор Мирослав Скорик, члени журі фестивалю.

Сестра Галина потім згадувала: “Ми шасливі, бо не сподівалися такої бурхливої реакції від різних гостей, які під впливом пісні здавалися єдиним живим організмом. Ось які дива може створити справжнє мистецтво. ...Ті оплески — щире визнання обдарованості мого брата, утвердження краси української пісні у свідомості цілком безсторонніх людей”.

Після фестивалю відбувається цікава подорож до містечка Марльборк (Марієнбург), розташованого за 60 км від Сопота. Володя з Галею та другом Богданом Білецьким відвідують імпазантний середньовічний замок. Він був побудований на честь Діви Марії тевтонськими лицарями на березі Ногата (гірло Вісли) 1274 року. Впродовж XIV століття замок розширювали та перебудовували. Нині він є найбільшим середньовічним цегляним замком у світі, одним із еталонів цегляної готики. Відвідали музей “Замок у Марльборку”, утворений 1 січня 1961 року і розташований в історичному замку хрестоносців у Марльборку.

Із Сопота — до Варшави. Далі Краків — давня столиця Польщі, пам'ятник її блискучого минулого, де провели тиждень, побувавши в Освенцимі. Відвідавши табір смерті, композитор сповнився важкими

переживаннями і поділився своїми враженнями з сестрою, сказавши: “XX століття — це доба великих злетів і падінь людського духу”.

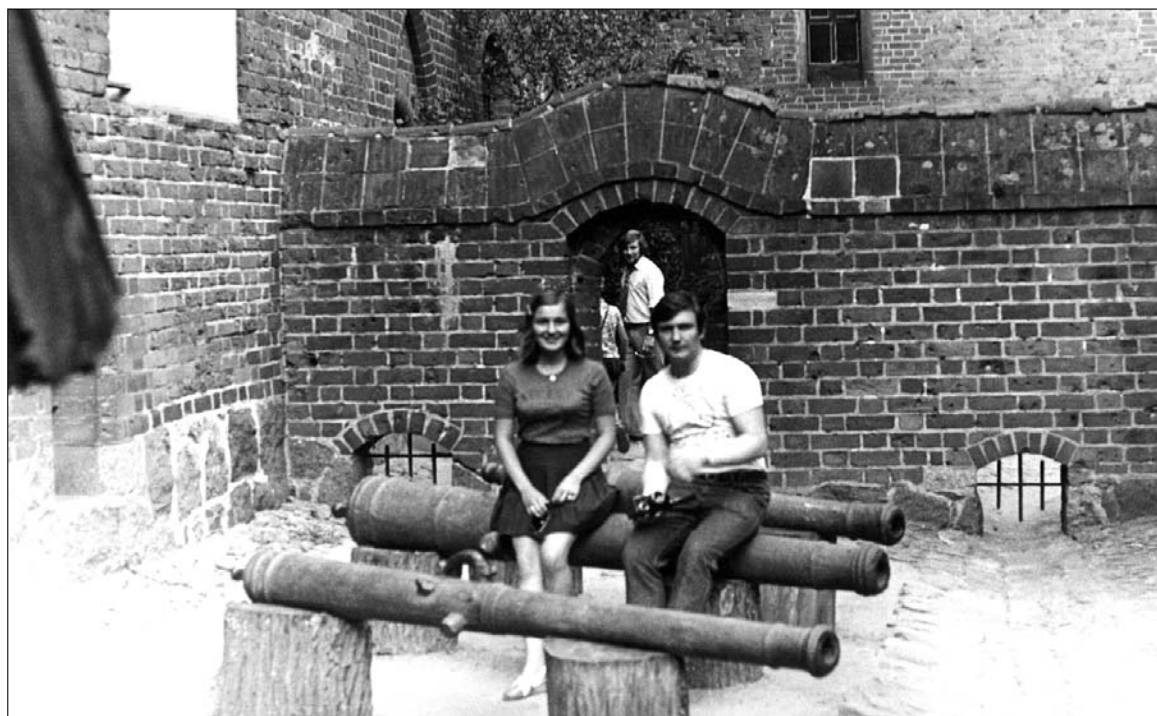
Володимир Івасюк побував також на найбільшій середньовічній площі Європи, центральній площі міста Краків — Площі Ринок, або Головний ринок, біля Маріацького костелу — одного з найбільших після Вавельського кафедрального собору костелів Кракова готичної архітектури, фасад якого складається з двох високих веж. З вищої вежі цього храму щогодини традиційно виконується на трубі спеціальний сигнал — хейнал, що раніше слугував сигналом точного часу або сигналом про пожежу чи загрозу нападу ворогів на місто. Готичні вітражі собору вважають одними з найцінніших у Польщі. 1962 року костел отримав титул малої базилики. Своїм головним фасадом він виходить на Площу Ринок.

Перлина Кракова — Вавельський замок і його двір, розташований на березі Вісли. Це один із прекрасних творів польського ренесансу. Він і донині є гордістю Польщі. Вавель у перекладі з польської означає пагорб. Замок побудований польськими майстрами. Тож Володимир Івасюк мав нагоду побувати й там.

Зв'язки з Польщею не розірвалися після приїзду додому. Співкування з друзями і шанувальниками тривало у листах і листівках, а в серпні 1977 року Володіна пісня знову лунала на Сопотському міжнародному фестивалі, правда, вже без присутності автора, але у виконанні Софії Ротару. Глядачі мали змогу насолодитися піснею “У долі своя весна”, написаною у співтворстві з композитором Юрієм Рибчинським.

На Польщі подорожі композитора не завершилися, але це була єдина мандрівка за кордон автора “Червоної руті”.

Після загибелі Володимира Івасюка йому написали чимало присвят. Зокрема Богдан Стельмах — друг і співавтор пісень Володі присвятив йому поезію “Без тебе”. Валерія Тимчук, учениця 5 класу села Хлівиче Кіцманського району, переможниця XIV обласного конкурсу юних читців у номінації “Вірші-присвяти В. Івасюку” продекламувала цей вірш. Анна-Крістіна Стрежак, учениця 10 класу Чернівецької ЗОШ № 4, також переможниця XIV обласного конкурсу юних читців у номінації “Вірші-присвяти В. Івасюку”, зачитала твір Галини Тарасюк “Осінь”.

Галина і Володимир Івасюки у замку Марльборк

У 100 років — молодий

До сторіччя Молодого театру Леся Курбаса заплановано провести творчі вечори, перформанси, історико-дослідницьку діяльність, відкрити музей Молодого театру 1917–1919 років. Першим таким заходом став вечір у Київському академічному Молодому театрі, якому передувала зустріч художнього керівника театру Андрія Білоуса з представниками ЗМІ.

“Сто років тому 21 травня 1918 було опубліковано “Статут Молодого театру”. Це офіційний документ, якого до того не мав жоден український театр. З цієї дати Молодий театр розпочав своє офіційне, юридично закріплене існування. Хоча фактично театр уже існував два роки. Ця дата носить загальнонаціональний характер і, на моє переконання, сторіччя Молодого театру Леся Курбаса мав би святкувати кожен театр України.

Якщо простежити історію, то можна побачити, що саме з акторів і режисерів того Молодого театру розпочалася історія багатьох радянських театрів. А вже багато видатних театральних діячів розпочинали свою діяльність саме в цьому театрі. Тому внесок Молодого театру, який тоді проіснував дуже короткий проміжок часу, надзвичайно великий.

Можна багато говорити про Леся Курбаса, який очолював цей театр, про акторів, які в ньому працювали. Ми говоримо про них під час вечора, присвяченого цій ювілейній даті. Спробуємо показати не тільки історію, а й яким чином древо того Молодого театру проросло в сьогодення. Відкрию лише маленьку таємницю: більше 50 акторів і режисерів теперішнього Молодого театру мають зв'язок із тим Молодим театром. Тому що видатні митці, які працювали тут тоді, стали викладачами і передавали ту школу і систему молодотатарівців своїм учням.

Це буде вистава-спогад про ті часи. Ми спробуємо передати дух театру 1917–1919 років, який намагалися віднайти в архівних документах і спогадах сучасників. Таким чином показати, як жили тоді люди, як вони створювали живий український театр, які в них були пріоритети. А сто років тому їхнім головним завданням була побудова національного, але саме європейського театру. Вони намагалися боротися з рутинною і штампами, мішанством — усім тим, що заважає справжньому мистецтву.

У нас є ідея ще кілька разів показати цей вечір для театральної публіки, багатьох глядачів, які слідкують за всіма нашими прем'єрами. Я думаю, що ним ми розпочнемо наш новий 40-й театральний сезон.

На сьогодні зробили невелику експозицію, яка увійде в той музей, над створенням якого пра-

цюємо. Вивчали архіви, музейні фонди. Виявили дуже багато цікавих матеріалів. Далеко не кожен сучасний театр може похвалитися, що за два роки залишить по собі таку багату спадщину, яку залишив Молодий театр Леся Курбаса. Серед експонатів будуть розклади роботи театру, записи Леся Курбаса, репетиційні моменти, багато світлин та інші матеріали.

Київська міська рада в особі директора Департаменту культури і міського голови порушили питання про надання нашому театру статусу Національного. Це питання наразі на розгляді в Кабінеті Міністрів України. І якщо воно отримає позитивне рішення Кабміну, то піде на розгляд Президенту. Тоді вже перша особа держави вирішуватиме питання, чи має Молодий театр право носити це високе звання. Але ми переконані, що наша сьогодення робота і наша історія мають загальнонаціональне значення. Тому можемо претендувати на статус Національного.

Сучасному Молодому театру є чим пишатися. Він зростив плеяду унікальних акторських обдаровань. Кожен період Молодий театр виховував своїх “зірок”. Хтось ішов в інші театри, а дехто тут працює вже майже сорок років.

В історії театру були різні періоди. Довгий час його очолював Станіслав Мойсеев, до цього — Віктор Шулаков. А ще були Лесь Танюк, Володимир Оглоблін, Микола Мерзлікін. Це різні режисери, які по-різному бачили напрями і завдання Молодого театру.

Сьогодні ми маємо стовісоткове заповнення наших залів. Вистава “Сватання на Гончарівці” у постановці В. Шулакова в репертуарі більше 30 років, за цей час її зіграли понад 600 разів. Маємо інші вистави, які вписані золотими літерами в історію українського театру. Нам є чим пишатися.

Ми вже кілька років є єдиним державним театром України, який є членом Міжнародної театральної конвенції. Співпрацюємо з нашими закордонними колегами. Беремо участь у фестивалях, їзимо на гастролі Україною. Як тільки поліпшиться економічна ситуація в державі, зможемо налагодити гастролі за кордон”, — розповів Андрій Федорович.

Наталія СІВАНЕНКО: «Я впевнена, що Володимир Винниченко повернеться на українську сцену»

— Чому творчість В. Винниченка сьогодні мало представлена в репертуарах українських театрів?

— Студенти акторських і режисерських факультетів обожають творчість цього письменника, а уривок із його твору “Чорна Пантера і Білий Ведмідь” ставлять в усіх театральних вишах України.

Винниченко надзвичайно прогресивний і до його творчості треба підходити з точки зору психологічного аналізу. Він складний, у нього немає соціально-побутової тематики. Хоча сюжети побудовані на рівні побуту, сімейної драми. Але для того, щоб його поставити, треба занурюватися у психологію.

Можливо, саме таке психологічне навантаження, така вага цієї драматургії трохи відлякує театри. Тому що таку складну драму можуть важко сприймати глядачі, що прагнуть комедійного, легкого і світлого.

Вперше познайомилася з творчістю Володимира Винниченка ще в шкільні роки. Ще тоді зрозуміла, наскільки він сучасний і сміливий. Потім занурилася у його біографію і зрозуміла, що цей митець був революціонером не лише в політиці, а й в особистому житті. Вже навчаючись на режисерському факультеті Київського університету театрального, телевізійного та кіномистецтва України, глибше ознайомилася з його творчістю, перечитала драматургію, новели, велику прозу, зокрема роман “Сонячна машина”.

— Хто ініціював постановку “Брехні”?

— Це була моя ініціатива звернутися через 100 років до творчості Винниченка. Хоча мала ставити комедію.

У цьому творі мене зацікавив психологічний аналіз, побудова сюжету і події лінії, внутрішній конфлікт головної героїні. Ми бачимо різні кольори і відтінки її страждань, а також страждання тих людей, яких вона кохає або які кохають її. В п'єсі все пронизане тонкими лініями маніпуляції. І саме розв'язувати і розгадувати ці приховані думки для мене є найцікавішим у професії режисера.

Я наперед визначила, з якими акторами хотіла б працювати, з якими типажами, з якими характерами. І саме ця п'єса підійшла для акторського ансамблю, який планувала. Ця постановка стала моєю дипломною виставою.

— Чому жанр вистави Ви визначили як “лабораторія правди”?

— Таким чином відразу налаштуємо глядача на те, що все, що буде відбуватися протягом двох годин на сцені, це не страждання через брехню, а складний процес відобування правди.

Сценографія це підтверджує. Один з героїв — експериментатор, хімік-механік. Він влаштовує лабораторію в своєму будинку. Вона для Андрія Карповича — шлях до успіху в кар'єрі. А краплі навколо стануть отрутою для головної героїні. В одній мікстурі змішують-

Репертуар Київського академічного Молодого театру щомісяця поповнюється новими виставами. Нещодавно молодий режисер Наталія Сиваненко поставила на мікросцені театру виставу “Брехня” за однойменною п'єсою Володимира Винниченка. Про нову виставу наша розмова.

ся початок і кінець сімейної пари. Це метафора брехні, яка просочується через усі щілини будинку і стікає в скляний посуд.

Все прозоре, навіть стільці і костюм головної героїні. Цим ми говоримо про те, що приховати брехню важко.

Виставу поставили в короткі терміни. Оскільки репертуар Молодого театру дуже щільний і одразу репетирують по 5-6 вистав не лише на цей, а й на наступний сезон. Тому приміщення для репетицій мало, а часу для постановки у нас було лише два з половиною місяці. І це при тому, що три актори, які грають у цій виставі, задіяні ще в одній постановці, яка вийшла за два тижні до прем'єри “Брехні”.

— Розкажіть про акторський склад.

— Головна героїня — Олександра Городецька, молода ак-

задіяні в різних перформансах, у творчому дуєті створювали виставу “Концерт”.

Вона приступила до репетиційного процесу буквально з самого початку. Це також певний експеримент, коли хореограф не працює окремо над створенням якихось хореографічних композицій, а присутня на всіх репетиціях.

За музичне рішення вдячна Олесі Стефанік, яка також із нами активно співпрацювала, а також художнику-постановнику Алії Байтеновій за створення на сцені містичного образу лабораторії.

— Ви задоволені першими показами “Брехні”?

— Вистава важка для сприйняття. Вона починається з досить високої точки. Ми відразу розуміємо, що героїня перебуває на межі нервового зриву. Гляда-

тра, якій скоро виповниться лише 20 років. Але це вже її третя вистава. У виставі грають студенти акторського факультету Національного університету театру, кіно і телебачення ім. Івана Карпенка-Карого — курс Андрія Білоуса О. Городецька, І. Потапов в Д. Усупова та Богдана Бенюка І. Лагай. Також грає штатний актор Молодого театру Сергій Пономаренко. Це різні і надзвичайно харизматичні актори.

У Сані поведінка як у п'ятирічної дитини. Не знаю, хто міг ще так чесно, так правдиво зіграти цю дитину окрім актриси Дарії Усупової. Вона справді прожила, зрозуміла цю героїню, яка страждає через те, що не може брехати. Саня — героїня, яка хвора на правду.

Наталія Павлівна — юна, чиста, легка дівчина, в якій стільки сили любові. Вона намагається любити всіх, але їй це не вдається. Іван Потапов, який грає Андрія Павловича, унікальний актор. Такий типаж ще треба пошукати. Я вважаю, що це хороший акторський старт.

Для мене важливо, що активну участь у виставі бере пластика. Хореографічне рішення належить Лідії Сохлаковій — штатному хореографу нашого театру і моєї добрій колезі, з якою ми працюємо вже не вперше. Разом

чам, які прийшли відпочити, дуже важко поринути у цю атмосферу, зрозуміти, хто каже правду, а хто бреше. Однак сподіваюся, що актори прорвуться через глядацький бар'єр. Вони довго відходять емоційно від вистави, навіть потім не можуть кілька годин розмовляти. Сподіваюся, що це не залишить нікого байдужим.

— Масте творчі плани?

— Звісно, і надзвичайно великі. Театр для мене залишається на першому місці. Тут мені треба ще повчитися як мінімум 10 років. За цей час ще не зможу створити якихось серйозних речей.

Дуже хотіла б попрацювати зі старшим поколінням. Можливо, це буде детектив. Такі актори, як Валерій Шептекита, Тамара Яценко, Ірина Кравченко спонукають до творчих авантур. Також хотілося б зробити дипломну виставу для студентів курсу Андрія Білоуса, а для мене вона могла б стати магістерською.

Сподіваюся, що Володимир Винниченко повернеться на сцену, адже він дуже актуальний. І думаю, що саме наше покоління зможе прочитати його так, як того прагнув Винниченко.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото надані театром

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Музеї святкують

Щороку, 18 травня, музейні установи світу відзначають Міжнародний день музеїв. Це свято започатковане ще 1977 року і його мета — підвищення обізнаності про важливу роль музеїв у розвитку суспільства. Цьогоріч столичні музеї підготували різноманітні програми до цього свята. Пропонуємо увазі читачів розповіді про деякі з них.

Музей сучасного мистецтва України запросив на художню виставку, присвячену місту Києву. Проект поєднує роботи з власної колекції з творами киян Лариси Пуханової та Вадима Жуковського.

Твори художниці Лариси Пуханової називають містичними і загадовими. Місто й особистість, особливості архітектури, певна незавершеність дозволяють глядачеві ґрунтовніше осмислювати картини, глибше занурюючись у таємниці творчості мисткині.

Пані Лариса 1977 року закінчила Республіканську художню школу ім. Тараса Шевченка, згодом Київський державний художній інститут. З 1990 року член НСХУ. На її творчому рахунку десятки художніх виставок. Роботи художниці зберігаються в Національному художньому музеї України, фондах Міністерства культури України і НСХУ, приватних колекціях України, Німеччини, Ізраїлю, Канади, США, Чехії, Словаччини, Росії.

Історія та сучасність переплелися в представлених на виставці полотнах Лариси Пуханової: “Альганка”, “Маріїнський парк”, “Міст П”, “Контрактова площа”, “Собор”. Кульковою ручкою та фломастером створені серії робіт “Химери Києва”, “Київ — дефрагментація”, “Музиканти Києва”.

Вадим Жуковський 1989 року закінчив Республіканську художню школу ім. Тараса Шевченка, а 1999-го Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури. На його рахунку 10 персональних і 30 колективних виставок.

Скульптура Вадима пластична, відтворює настрій, емоції, рух. Майстер працює з бронзою, мармуром, деревом, каменем.

Любов до Києва також демонструють роботи з музейної колекції Любові Рапопорт, Олени Агамян, Зої Орлової, Євгена Волобуєва, Андрія Блудова, Миколи Глушенка, Абрама Маневича, Ганни Криволап, Едуарда Бельського, Валентина Реунова та інших художників.

У день відкриття виставки також відбулася презентація альбому “Київ у мистецтві”, який представив упорядник Сергій Удовик.

Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків спільно з Львівською національною галереєю мистецтв ім. Бориса Возницького у рамках проекту “Європейський вимір” презентували виставку “Венеція Найясніша”.

На виставці представлені твори різних видів мистецтва XVI—XIX століть, які були народжені у Венеції, а також ті, що виникли під її впливом: портретний та пейзажний живопис і графіка, зокрема, мініатюри Розальби Карр’єра, картини Франческо Гварді, Бернардо Белотто, Гаспаре Діціані, Франческо Фонтбассо, славетне венеціанське скло та майоліка,

текстиль та унікальні меблі. Більшість творів з Музею Ханенків демонструються вперше.

У день відкриття виставки музей презентував проект за допомогою мобільного додатку Linzar: окрім коротких анотацій в експозиції відвідувачі можуть користуватися детальним електронним каталогом, доступ до якого відкритий у виставкових залах завдяки партнерській підтримці ZMR Studio. Реалізація цього проекту особливо важлива з огляду на тему Дня музеїв 2018 року — гіперпідключені музеї: нові підходи, нові аудиторії.

Партнерами виставки “Венеція Найясніша” виступили ZMR Studio, Національний науково-дослідний реставраційний центр України, Бюро науково-технічної експертизи АРТ-ЛАБ, Кунсттранс-Київ та ПП “Світ рамок”.

За традицією, Національний музей історії України щороку проводить “Ніч у музеї”. Тема цьогорічної ночі — “Міфи музейних експонатів”. На гостей чекали розповіді про міфи та легенди, пов’язані з найцікавішими музейними експонатами, інтелектуальні ігри, майстер-класи та чаювання.

Розпочалася “Ніч у музеї” з фільму “Навесні” Михайла Кауф-

Вадим Жуковський, Лариса Пуханова та Ірина Алексеєва

мана (1929) з велегенератора на вулиці ліворуч на стіні музею.

Після цього всім присутнім пропонували зануритися у фантастичні легенди про музейні експонати різних епох, які розповідали музейні духи з пізнього вечора до світанку.

Програма святкових заходів у Музеї історичних коштовностей України розпочалася з авторської екскурсії Світлани Палатної “Золотий літопис України: експонати, історія, персоналії”. На гостей чекала розповідь про експонати, пов’язані з іменами відомих історичних і церковних діячів — знаних меценатів і дарувальників, колишніх власників. Також цього дня була унікальна нагода разом заглянути в золоту скриньку Богдана Ханенка, помилуватися срібним посудом, подарованим на весілля Софії Кочубей (Бенкендорф), а також дізнатися про унікальний витвір на перламутрі, аналогів якому в Україні не виявлено.

Після цього відбулися авторські програми Юрія Полідовича “Візантійське мистецтво: витоки, традиції, наслідування” та Любові Ключко “Золота етнографія Скіфії”, квест для підлітків “Табула раса”, сімейна екскурсія “Тато, мама і я в лабіринтах час”, а на завершення — театралізована екскурсія “Священні скарби”.

Екскурсія “Священні скарби” надала можливість повернутися в давні часи, дізнатися, у що вірили наші предки, яким богам молилися, і як з часом змінилися уявлення про світобудову та місце в ній людини. Німі свідки давніх подій — коштовні прикраси та культові речі — розкрили свої таємниці, а про забуті символи розповіли ті, хто читав їх, мов книгу.

Вирушивши в подорож крізь час, гості зустріли Майстра-ювеліра, руську Княжну, Царицю Естер та інших персонажів, які розповіли про давні вірування слов’ян, про світові релігії — християнство, іудаїзм та іслам.

Під дахом Українського дому: «Мавка», «Захар Беркут», «Фокстер & Макс» та «Бобот»

У столиці, в Українському домі, 19—20 травня проходив 4-й фестиваль популярної культури Kyiv Comic Con 2018. У кінопрограмі було представлено низку кінопроектів, створення яких підтримало Держкіно України. Серед них — екранізації творів і класиків української літератури Лесі Українки й Івана Франка, і молодих літераторів, які мають шанси в майбутньому увійти у класику.

19 травня відбулася презентація анімаційного фільму “Мавка. Лісова пісня” від студії Animagrad. Про роботу над мультфільмом розповів режисер Саша Рубан, а продюсер Анна Єлісеєва — про те, чому “Мавка” не просто мультфільм, а крос-медійний та мультиплатформений проект.

Опісля відбулася презентація пригодницького екшену “Дике поле”, знятого за мотивами роману “Ворошиловград” Сергія Жадана. Режисер стрічки Ярослав Лодигін нарешті відкрив таємницю, як “Ворошиловград” перетворився на “Дике поле”, а продюсер Володимир Яценко відповів на найбільш провокативні питання та вперше показав робочі кадри зі зйомок фільму, продемонструвавши магію VR-технологій, познайомив з командою проекту.

А 20 травня відбулася презентація повнометражного історичного фільму “Захар Беркут” від компанії Kinogob. Режисер фільму Ахтем Сеітаблаєв розказав, як перетворював класичний твір на надсучасне кіно, що буде цікаве і українцям, і міжнародній спільноті, а також розкрив таємницю, де саме відбудуться зйомки. Автор сценарію Ярослав Войцешек

розповів, чим сюжет стрічки відрізняється від оригінального твору, продюсер фільму Єгор Олев про ґрунтовну підготовку до зйомок, експедицію до Карпат та співпрацю з істориками та експертами, а також приголомшив масштабам запланованих сцен із візуальними ефектами.

Також було представлено два сімейних кінопроекти: фантастичний фільм про пригоди пса-супергероя і хлопчика “Фокстер & Макс” від кінокомпанії “Pronto Film” та фантастично-пригодницьку картину “Бобот. Енергія Всесвіту” від mental dRive studio.

Підготувала
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Свої виступи Анатолій Несторович приурочує до знакових дат історико-культурного життя України. Нинішня зустріч втілила глибинні роздуми про День пам’яті і примирення, про День Перемоги у Другій світовій війні. А оскільки цей концерт відбувся у День матері, то він став доброю нагодою ще раз вклонитися нашим мамам, згадати про скорботну долю великої матері-України.

Перша дія концерту складалася з літературно-музичної композиції за творами Олександра Довженка.

В оповіданні “Хата” наголошується на важливості збереження народних традицій і рідної мови, оповідання “Незабутнє” розповідає про кохання, яке народилося у страшні дні воєнного лихоліття, а оповідання “Мати” присвячене найдорожчій людині в житті кожного.

Полум’яне слово Анатолія Паламаренка доповнили Леонід Гержан, який виконав фрагмент партії з Балади для віолончелі й фортепіано ре мінор Л. Ревуцького, Кирило Стеценко з імпровізаціями для скрипки і Каріна Кондрашевська, з уст якої прозвучав вокаліз на тему солоспіву “Ой одна я, одна” М. Лисенка.

Під час другої дії концерту звучали гумористичні та сатиричні твори класиків української літератури.

Вкотре переконалися, настільки актуальним сьогодні є Тарас Шевченко, допомогла друга частина його уславленої поеми “Сон”. Творчість Григорія Квітки-Основ’яненка відома українцям насамперед завдя-

І радість, і смуток

Герой України, лауреат Шевченківської премії, народний артист Анатолій Паламаренко запросив до Колонної зали ім. Миколи Лисенка Національної філармонії України на сольний концерт “Сміх і сльози...”

ки численним постановкам його п’єс “Шельменко-денщик” і “Сватання на Гончарівці”, а цього вечора прозвучало оповідання письменника “Підбрехач”. Цьогоріч виповнюється 140 літ від написання повісті Івана Нечужа-Левицького “Кайдашева сім’я” і з роками популярність її лише зростає. Свідчення цього — бурхливі оплески глядачів після виконання уривку з цього твору. Наступною було новела Василя Стефаника “Побожна”, кожне слово якої наповнене неповторною мелодикою. Цей твір написаний 1897 року, саме цього року народилася мама А. Паламаренка. А 1913 року Степан Василь-

ченко написав своє оповідання “Роман”, що не втратило актуальності й через 100 років. Після цього знову звучав Олександр Довженко, уривки з його прекрасної автобіографічної повісті “Зачарована Десна”.

Творчість Остапа Вишні для Анатолія Паламаренка особливо цінна. Адже з його творами він уперше вийшов на сцену далекого 1947 року. Даниною пам’яті великому сміхотворцю стала гумореска “Дикий кабан, або Вепр”. А закінчився концерт виконанням байок та усмішок Павла Глазового, поета, з яким А. Паламаренка єднало багато років творчої дружби.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Єднання Шевченковим словом

Завершився III Міжнародний проект-конкурс “Тарас Шевченко єднає народи”, який започаткувала Посол Миру, Президент Міжнародної ліги “Матері і сестри — молоді України”, народна артистка України Галина Яблонська.

Цей конкурс відбувається щорічно з березня до травня у форматі “Україна—Світ” за сприяння Міжнародної ліги “Матері і сестри — молоді України”, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Національного музею Тараса Шевченка, Національної ради жінок України та Товариства “Знання” України. Проект має п’ять номінацій: “Наживо”, “Відеоформат”, “Мій Шевченко”, “Поза часом”, “Пам’ять”.

Цьогоріч знайомі з дитинства вірші Шевченка крім української звучали японською, скандинавською, фінською, польською, вірменською та багатьма іншими мовами. Аби долучитися до конкурсу, багато його учасників подолали тисячі кілометрів. Відзначення переможців відбулося в Мистецькому салоні Червоного корпусу КНУ ім. Тараса Шевченка.

“Від імені Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАНУ вітаю вас із цим святом. У нашому інституті зберігається майже вся рукописна спадщина Тараса Шевченка. Наукові співробітники інституту на основі рукописів, вивіривши кожне слово, підготували і видрукували 12-томне повне зібрання творів Тараса Шевченка. Це шість томів його літературної спадщини, п’ять томів — мистецька спадщина, а 12-й — довідковий, тут вміщено біографію Шевченка та покажчик його творів. І за царських, і за радянських часів його цензурували. Багато творів змінили. І лише за незалежності вдалося видати повне зібрання творів Тараса Григоровича.

19 травня Президент України підписав Указ, згідно з яким інша наша праця — “Шевченківська енциклопедія у шести томах”, кожен том якої має більше 1000 сторінок, була удостоєна Державної премії України в галузі науки і техніки.

Не випадково Шевченка перекладали більш ніж на 100 мов народів

Урочиста мить нагородження

світу. Тому що кожен народ відчуває в його поезіях себе. У долі українського народу, в долі Шевченка він відчуває своє прагнення до свободи й незалежності, необхідності будувати свою національну державу. Бо тільки той народ, який збудує міцну національну державу, зможе себе зреалізувати і здійснити ривок у майбутнє”, — наголосив академік НАНУ, директор Інституту літератури ім. Тараса Шевченка Микола Жулинський.

“Я дякую всім, хто долучився до реалізації цього проекту. Особлива подяка оргкомітету за його ентузіазм. Без матеріальної і організаційної підтримки державних установ, без приміщення ми зважилися на таку велику справу. Цей конкурс потрібен світові і насамперед потрібен Україні. Він би не відбувся без Тетяни Яровициної, Олеси Кривописи, Лариси Кондратюк, Михайла Орлюка, Світлани Гордієнко, Василя Неволова, Ольги Ходацької. Також хочу зга-

дати членів журі, яким доводилося напружено працювати.

Закликаю всіх небайдужих долучитися в нашу роботу. Цей проект не тільки літературно-мистецький, це проект філософський і державотворчий.

За ці роки виросла майстерність молоді, яка долучається до конкурсу. Можливо, їхні виступи ще не зовсім довершені, але це новий погляд молодих людей на творчість Тараса Шевченка.

Хочу звернутися до учасників. Головне — не яке місце ви посіли, а те, що ви були в цьому потоці”, — підкреслила ідейна натхненниця конкурсу, народна артистка України Галина Яблонська.

“Коли мені було 6 років, то у волинському селі голова колгоспу імені Суворова подарував мені “Кобзар”. Коли навчався на другому курсі театального інституту, то зіграв Тараса Григоровича в кіно. Потім була вистава “Оксана. Божественна самотність” у Наці-

Алла та Валерія Поліщук

нальному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка, згодом запросили зіграти Шевченка до Черкаського театру. А зараз виконую роль Кобзаря в Національному академічному театрі російської драми ім. Лесі Українки. Він йде поруч зі мною, я відчуваю, що це не моя воля.

Для того, аби слово Шевченка звучало на належному рівні, аби конкурсанти глибше усвідомлювали, про що вони читають, доречно було б напередодні наступного конкурсу провести майстер-класи для його учасників”, — зазначив голова одного з журі, лауреат Шевченківської премії Петро Панчук.

У номінації “Читана та співана поезія Тараса Шевченка. Наживо” гран-прі отримали Петро Нінбовський, Євген Лісничий, Максим Сачик (студенти Київського національного університету театру, кіно і телебачення): композиція “Тиняючи на чужині” та Андрій Оленін (Тернопільська обласна філармонія): “Мені однаково” (муз. Миколи Лисенка). Перше місце у цій номінації вибороли Мар Біруте

(Литва), Віталій Мартинюк (Бориспільський район Київської області), Захра Махмуді Дехешмех (Іран), Ангеліна Перепеча (студентка Київського міжнародного університету), Вікторія Падалко (м. Київ) і дует “Міра”: Микола Холодяй та Ірина Балаба (Лебединський район Сумської області). У номінації “Мій Шевченко” (театралізована поезія та виконання авторських творів про Шевченка) володарями гран-прі стали учасники театральної студії “Гроно” — Олена Редзій, Юлія Адамчук, Катерина Шарова, Ніна Овдійчук, Марина Заставенко та Анастасія Гедзира (студенти Київського національного університету культури і мистецтва), які зіграли театральну замальовку “Тополя”. Перше місце у цій номінації журі присудило Володимир Пироженку з Вишгорода Київської області.

Наступного дня учасники конкурсу відвідали Шевченківський національний заповідник у Каневі, де взяли участь у мітингу-реквіємі на місці вічного спочинку Українського Пророка та мистецькій програмі на Тарасовій Горі.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2018

Нині триває передплата на 2018 рік
на періодичні видання за друкованим
Каталогом видань України «Преса поштою».

Наш поштовий індекс — 30617.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЦУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,
вул. Сім’ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у травні — 16 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

